

Український державний університет залізничного транспорту

Кафедра фінансів, обліку і аудиту

**Особливості обліку витрат та їх аналіз з формуванням напрямів
удосконалення обліку (на прикладі структурного підрозділу залізниці)**

Пояснювальна записка і розрахунки
до кваліфікаційної роботи магістра

МРЕ. 300.02.02 ПЗ

Розробила студентка групи 215-ОАО-324
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
(роботу виконано самостійно, відповідно
до принципів академічної доброчесності)

 Суміна К.О.

Керівник: професор, д-р екон. наук

 Кірдіна О.Г.

Рецензент: доцент, канд. екон. наук

_____ Срьоміна М.О.

Український державний університет залізничного транспорту

Факультет економічний

Кафедра фінанси, облік і аудит

Освітній рівень: магістр

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма «Облік, аудит і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

завідувачка кафедри,

професор, д-р екон. наук

 О.Г.Кірдіна

«03» жовтня 2025 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Суміній Катерині Олексіївні

1 Тема «Особливості обліку витрат та їх аналіз з формуванням напрямів удосконалення обліку (на прикладі структурного підрозділу залізниці)»

керівник Кірдіна Олена Григорівна, д-р екон. наук, професор затверджені розпорядженням по економічному факультету від «27» лютого 2025 року №62/25.

2 Строк подання студентом закінченої роботи «10» січня 2026 року.

3 Вихідні дані: підібрати законодавчі акти і нормативні документи з теми кваліфікаційної роботи; вивчити і узагальнити монографічну, наукову, навчальну літературу щодо теми дипломної роботи; ознайомитися і підібрати сучасні публікації з теми роботи в наукових журналах й інших періодичних виданнях; зібрати, узагальнити, проаналізувати фінансову, статистичну, економічну інформацію про об'єкт дослідження, аналіз витрат з формуванням напрямів удосконалення обліку.

4 Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): Теоретичні основи щодо поняття витрат, згідно економічним

теоріям, провести фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства для чого охарактеризувати та дослідити основні показники діяльності. Бухгалтерський облік витрат на обраному підприємстві. Аналіз витрат і формування напрямів підвищення ефективності їх обліку.

5 Перелік графічного матеріалу: Визначення витрат за різними джерелами, аналіз активу та пасиву балансу підприємства аналіз ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості, аналіз фінансових результатів, рентабельності, аналіз витрат підрозділу, аналіз структури витрат за елементами.

6 Дата видачі завдання «03» жовтня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів	Терміни виконання етапів	Примітка
Вибір теми та її затвердження	03.10.2025	
Підбір літератури та статистичних матеріалів	01.10.2025 – 10.10.2025	
Консультація з керівником щодо організації роботи	12.10.2025	
Огляд джерел інформації	13.10.2025 – 20.10.2025	
Написання чернетки першого розділу дипломної роботи	21.10.2025 – 11.11.2025	
Аналітична обробка інформації та написання чернетки другого розділу роботи	12.11.2025 – 30.11.2025	
Обробка матеріалу для написання аналітичних розрахунків третього розділу роботи	1.12.2025 – 30.12.2025	
Передзахист на кафедрі. Кінцеве оформлення роботи	10.01.26	

Студент Київ Суміна К.О.
Керівник Київ Кірдіна О.Г.

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота магістра включає в себе 19 слайдів презентації, 96 аркушів пояснювальної записки формату А4, що містить 8 рисунків, 27 таблиць, 44 літературних джерела.

Актуальність теми. Залізничний транспорт займає провідне місце в економіці України, забезпечуючи значну частку вантажних і пасажирських перевезень. Разом з тим галузь характеризується високою матеріало - та енергомісткістю, значними витратами на утримання інфраструктури та ремонт рухомого складу, тому особливо актуальним є питання організації належного обліку витрат, що дозволяє забезпечити прозорість фінансової інформації, обґрунтованість тарифів та своєчасне прийняття управлінських рішень.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку витрат на залізничному транспорті.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку та оподаткування витрат у сфері транспортних перевезень.

Об'єктом дослідження є процес організації бухгалтерського обліку витрат структурного підрозділу залізничного транспорту та їх аналіз.

Методи дослідження: аналіз і синтез, індукція і дедукція, групування, економіко-статистичні методи, методи порівняння та узагальнення, систематизація і класифікація; абстрактно-логічний.

Інформаційною основою дослідження стали теоретичні висновки і узагальнення українських та зарубіжних вчених, що містяться у монографічній, спеціальній та періодичній літературі. Для написання роботи використовувались статутні документи, фінансова, податкова, статистична звітність філії, первинні документи, облікові реєстри, необхідні для ведення обліку витрат у структурному підрозділі залізниці.

Ключові слова: ВИТРАТИ, ЕКСПЛУАТАЦІЙНІ ВИТРАТИ, ВИРОБНИЧА СОБІВАРТІСТЬ, СОБІВАРТІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ, ЕЛЕМЕНТ ВИТРАТ, СТАТТЯ ВИТРАТ, ФІНАНСОВІ ВИТРАТИ.

ABSTRACT

The master's qualification work includes 19 presentation slides, 96 sheets of explanatory notes in A4 format, containing 8 figures, 27 tables, 44 literary sources.

Relevance of the topic. Railway transport occupies a leading place in the economy of Ukraine, providing a significant share of freight and passenger transportation. At the same time, the industry is characterized by high material and energy intensity, significant costs for infrastructure maintenance and rolling stock repair, therefore, the issue of organizing proper cost accounting is particularly relevant, which allows ensuring transparency of financial information, reasonableness of tariffs and timely adoption of management decisions.

The purpose of the study is to substantiate the theoretical foundations and develop practical recommendations for improving cost accounting in railway transport.

The subject of the study is the theoretical, methodological and practical aspects of accounting and taxation of costs in the field of transport.

The object of the study is the process of organizing accounting for the costs of the structural unit of railway transport and their analysis.

Research methods: analysis and synthesis, induction and deduction, grouping, economic and statistical methods, methods of comparison and generalization, systematization and classification; abstract-logical.

The information basis of the study was the theoretical conclusions and generalizations of Ukrainian and foreign scientists contained in monographic, special and periodical literature. The statutory documents, financial, tax, statistical reporting of the branch, primary documents, accounting registers necessary for keeping records of costs in the structural unit of the railway were used to write the work.

Keywords: COSTS, OPERATING COSTS, PRODUCTION COSTS, COSTS OF SALE, COSTS ELEMENT, COST ITEM, FINANCIAL COSTS.

Зміст

Вступ	8
1 Теоретичні засади формування інформації про витрати	12
1.1 Економічна сутність витрат, їх класифікація та методи калькулювання	12
1.2 Загальна характеристика служби локомотивного господарства та особливості його діяльності	22
Висновки до першого розділу	44
2 Бухгалтерський облік витрат служби локомотивного господарства	48
2.1 Нормативно-правове регулювання обліку та оподаткування витрат в Україні	48
2.2 Формування виробничої собівартості перевезень	50
2.3 Синтетичний облік виробничих витрат служба локомотивного господарства	54
2.4 Облік загальновиробничих витрат та порядок їх розподілу	55
2.5 Облік адміністративних витрат	57
2.6 Облік витрат на збут	60
2.7 Облік інших операційних витрат	62
2.8 Облік фінансових витрат	64
2.9 Облік інших витрат	66
2.10 Відображення витрат у фінансовій звітності	68
2.11 Облік витрат згідно Податкового кодексу	69
Висновки до другого розділу	74

					МРЕ 300.02.02 ПЗ						
Ізм.	Лист	№ докум.	Підпис	Дата	Особливості обліку витрат та їх аналіз з формуванням напрямів удосконалення обліку (на прикладі структурного підрозділу залізниці)	Літ.	Лист	Листів			
Разробив		Суміна К.О.		10.01.26							
Перевірив		Кірдіна О.Г.		10.01.26			6	96			
Рецензія		Срьоміна М.О.				УкрДУЗТ					
Н. Контр.		Тройнікова О.М.		10.01.26							
Затвердив		Кірдіна О.Г.									

3 Аналіз витрат і формування напрямів підвищення ефективності їх обліку	77
3.1 Аналіз динаміки і структури витрат служби локомотивного господарства за видами діяльності	77
3.2 Аналіз динаміки і структури елементів операційних витрат	79
3.3 Напрями вдосконалення обліку витрат на залізничному транспорті	84
Висновки до третього розділу	87
Висновки	89
Перелік використаних джерел	93
Додатки	97

					ПЗ	Арк.
						7
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		7

Вступ

Сучасні умови господарювання характеризуються динамічними змінами економічного середовища, зростанням вартості енергоносіїв, посиленням конкуренції та інтеграцією України у європейський економічний простір. За таких умов особливого значення набуває ефективне управління витратами підприємств, адже саме вони визначають рівень собівартості продукції та послуг, впливають на фінансовий результат і конкурентоспроможність суб'єктів господарювання. Питання витрат, їх оптимізації та управління ними досить інтенсивно досліджується економічною наукою. Окремі їх аспекти розглядали такі вітчизняні та закордонні вчені, як Ф.Ф. Бутинець, І.А. Волкова Ю.С., Цал-Цалко І. Бланк, Г. В.С. Лень, О.І. Коблянська, В.С. Лень, О.І. Коблянська, С.С. Гаркавенко, А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило та інші.

Залізничний транспорт займає провідне місце в економіці України, забезпечуючи значну частку вантажних і пасажирських перевезень. Разом з тим ця галузь характеризується високою матеріало- та енергомісткістю, значними витратами на утримання інфраструктури та ремонт рухомого складу. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання організації належного обліку витрат, що дозволяє забезпечити прозорість фінансової інформації, обґрунтованість тарифів та своєчасне прийняття управлінських рішень. Залізничний транспорт одночасно здійснює прибуткові вантажні та збиткові пасажирські перевезення, що потребує чіткого розмежування витрат для визначення напрямів, які вимагають державної підтримки чи внутрішньої оптимізації. Належним чином організований облік витрат дозволяє своєчасно виявляти неефективні статті витрат, приймати обґрунтовані управлінські рішення та підвищувати конкурентоспроможність залізничного транспорту.

Крім того, прозорий і достовірний облік витрат є обов'язковою умовою інтеграції України до європейського транспортного простору. Виконання вимог міжнародних стандартів фінансової звітності та адаптація до законодавства ЄС у

сфері транспорту передбачає запровадження сучасних підходів до калькулювання витрат та їх відображення у звітності. Таким чином, облік витрат на залізничному транспорті виконує не лише контрольну й інформаційну функцію, а й слугує стратегічним інструментом розвитку галузі.

Необхідність удосконалення обліку витрат також зумовлена реформуванням залізничної галузі та адаптацією вітчизняної системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). У цих умовах перед підприємствами постає завдання впровадження сучасних методів калькулювання собівартості, автоматизації облікових процесів та організації контролю витрат за центрами відповідальності.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку витрат на залізничному транспорті.

Для досягнення мети визначено такі завдання:

- дослідити економічну сутність витрат підприємства та розглянути їх класифікаційні ознаки;
- дослідити нормативно-правове регулювання витрат підприємств в Україні;
- розглянути методику бухгалтерського обліку витрат у структурному підрозділі АТ «Укрзалізниця»;
- виявити проблеми та недоліки функціонування діючої системи обліку витрат;
- визначити особливості відображення витрат у податковому обліку та їх вплив на формування об'єкта оподаткування
- проаналізувати склад і структуру витрат структурного підрозділу АТ «Укрзалізниця» за основними видами діяльності;
- обґрунтувати напрями вдосконалення обліку витрат з урахуванням вимог міжнародних стандартів та впровадження цифрових технологій у бухгалтерський облік.

Об'єктом дослідження є процес організації бухгалтерського обліку й

аналізу витрат структурного підрозділу залізничного транспорту.

Предметом дослідження виступають теоретичні, методичні та практичні аспекти бухгалтерського обліку й аналізу витрат структурного підрозділу залізниці з метою удосконалення облікового забезпечення управління.

В процесі дослідження були використані наступні методи: загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: аналіз і синтез, індукція і дедукція, групування, економіко-статистичні методи, а також методи порівняння та узагальнення – для відображення сучасних тенденцій та проблем діяльності Служби локомотивного господарства, систематизація і класифікація ; абстрактно-логічний – для виявлення сильних і слабких сторін діяльності аналізованого підприємства.

У кваліфікаційній роботі приведений ряд прикладів бухгалтерського обліку витрат, також бухгалтерські проводки , що відображають основні господарські операції.

Основною інформаційною базою дослідження стали теоретичні висновки і узагальнення українських та зарубіжних вчених, що містяться у монографічній, спеціальній та періодичній літературі. Для написання роботи використовувались статутні документи, фінансова, податкова, статистична звітність філії, а також первинні документи, облікові реєстри, необхідні для ведення обліку витрат в структурному підрозділі залізниці.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання структурними підрозділами залізничного транспорту для удосконалення системи обліку та управління витратами, підвищення ефективності господарської діяльності та конкурентоспроможності на ринку транспортних послуг.

При вивченні проблеми та написанні роботи автором була використана інформація, у тому числі текст, визначення певних характеристик, які містяться у перелічених джерелах [1 - 44], наведених у списку використаних джерел, а також інформація, отримана в результаті консультування з керівником роботи, науковими, науково-педагогічними працівниками та іншими особами, яка є неопублікованими авторськими напрацюваннями (найсучасніша інформація

дослідницького, інноваційного характеру), дозволеними для використання автору цієї роботи виключно при виконанні тільки цієї дипломної роботи.

У першому розділі розглянуто економічну сутність категорії «витрати», розглянута організаційно-економічна характеристика служби локомотивного господарства як одного из структурних підрозділів регіональної філії «Південна-Західна залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця».

У другому розділі досліджено практичні аспекти організації обліку витрат на прикладі структурного підрозділу АТ «Укрзалізниця».

У третьому розділі проведено аналіз витрат служби локомотивного господарства, сформульовано напрями вдосконалення обліку витрат на залізничному транспорті.

Апробація результатів. За підсумками дослідження підготовлено та опубліковано наукову статтю за темою «Удосконалення системи обліку витрат та завдань їх оптимізації на залізничному транспорті через цифрові інструменти» в науковому журналі «Вісник економіки транспорту і промисловості». Випуск 91 за 2025 рік.

Структура та обсяг магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел та додатків. Повний обсяг роботи 96 сторінок. У роботі міститься 27 таблиць, 8 рисунків, додатки. Список використаних джерел нараховує 44 найменувань.

1. Теоретичні засади формування інформації про витрати

1.1 Економічна сутність витрат, їх класифікація та методи калькулювання

У сучасній економічній літературі існують різні трактування поняття «витрати». Розбіжності виникають у зв'язку з різними підходами до цієї категорії. В одних літературних джерелах «витрати» розглядаються з позицій придбання засобів виробництва, в інших - із позицій використання в процесі виробництва.

У процесі дослідження природи витрат сучасні вчені виділяють економічний та бухгалтерський підходи. Між ними існує суттєва відмінність до визначення витрат. Економісти всі витрати поділяють на бухгалтерські та економічні.

Поняття «економічні витрати» включає в себе не тільки грошові затрати, а й альтернативні витрати, що виникають внаслідок наявності багатьох різних способів використання ресурсів. Отже, економічними витратами підприємства називають сукупність альтернативних витрат, як явних (зовнішніх), так і неявних (внутрішніх).

Бухгалтерські - це явні (зовнішні) витрати, що визначаються підсумком витрат підприємства на оплату закуплених ресурсів (оплата сировини, палива, енергії, виплата заробітної плати тощо). Ці витрати відображаються на рахунках бухгалтерського обліку підприємства, та є підтвердженням конкретних витрат.

Неявні (внутрішні) витрати визначаються вартістю послуг факторів виробництва, які використовуються у процесі виробництва. Це - ресурси, що є власністю даного підприємства (використання особистого транспорту для потреб фірми, будівель під офіс тощо), або грошові платежі, які б могли отримати власники підприємства при альтернативному використанні власних ресурсів. Так, для власника капіталу до неявних витрат включається прибуток, який міг би отримати, вклавши свій капітал не в дане, а в будь-яке інше виробництво.

Дослідивши погляди вчених стосовно категорії витрат, виникає думка, що

сумарні економічні витрати більші, ніж бухгалтерські, а отже їх можна назвати витратами підприємства. Тому, на нашу думку, витрати підприємства повинні охоплювати всі витрати, які потенційно існують на підприємстві.

Поняття «витрати» є широким за своєю суттю, і серед вчених не існує одностайної думки щодо його визначення. Треба враховувати усі господарські процеси, які існують на підприємстві.

Витрати - це витрати певного періоду часу, документально підтверджені, економічно виправдані (обґрунтовані), повністю перенесли свою вартість на реалізовану за цей період продукцію.

Будь-яке підприємство створюється з метою отримання прибутку. Прибуток, як економічний показник, є різницею між чистим доходом і собівартістю. Прибуток є кінцевим результатом діяльності підприємства. Величина прибутку характеризує економічний ефект, а ефективність діяльності підприємства оцінюється його рентабельністю. Остання, характеризує прибутковість чи економічну ефективність виробничо-господарської діяльності підприємства, який відображає кінцеві результати цієї діяльності.

Рентабельність - це узагальнюючий показник, що характеризує конкурентоспроможність підприємства через те, що при всіх значеннях одержуваного прибутку саме рентабельність дає найбільш повну оцінку його виробничо-господарської діяльності в цьому плані.

Дана оцінка ефективності виробництва на підприємстві здійснюється шляхом порівняння доходів від виробництва і витрат на нього. Тому рентабельність визначають як відношення прибутку до виробничих засобів підприємства або до собівартості продукції.

Витрати виробництва, на перший погляд, - це плата за залучені виробничі ресурси, або кошти, витрачені на придбання необхідних ресурсів. Однак, розуміння витрат лише як суми всіх прямих, фактично понесених витрат, є спрощеним, оскільки не розкриває їхньої економічної сутності.

Витрати виробництва - це грошові витрати на придбання виробничих ресурсів, які завжди порівнюються з альтернативними можливостями їх дохідного

використання. Економічною наукою встановлено, що витрати виробництва складні не лише за своєю економічною сутністю, а й за своїми різновидами.

Будь-яка виробничо-господарська діяльність підприємства пов'язана із витратами. Ці витрати можна розуміти двояко:

- з технологічного погляду вони представляються затратами безпосередньо самих ресурсів, що вимірюються у фізичних одиницях (кілограмах, метрах, кіловат-годинах, людино-годинах тощо);

- з економічного погляду їх розуміють як суто грошові витрати, або грошове (вартісне) вираження спожитих у виробництві ресурсів (сировини, пально-мастильних матеріалів, коштів на оплату праці).

Саме витрати у грошовому, або вартісному, виразі мають економічне значення, яке відображається терміном «витрати виробництва» (включно і реалізації продукції).

Сучасну нормативну базу, якою регламентується облік витрат, доцільно розглядають за трьома окремими групами, які офіційно застосовуються в Україні і відповідають обліковим системам:

1. Фінансовий облік.
2. Управлінський облік.

Згідно з НП(С)БО 16 витрати поділяються на такі:

- витрати, що включаються до собівартості реалізованої продукції, робіт, послуг або реалізованих товарів,
- адміністративні витрати;
- витрати на збут;
- інші операційні витрати;
- фінансові витрати;
- податки на прибуток;

Теоретичні основа щодо поняття витрат, згідно економічним теоріям відображено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Теоретичні основи щодо поняття витрат, згідно економічним теоріям

Джерело	Поняття
1	2
А. Сміт, Д. Рікардо	Під терміном «витрати» А. Сміт та Д. Рікардо розуміли середні громадські витрати на одиницю, тобто те, чого коштує окрема одиниця продукції на середньому підприємстві або чому рівні середні витрати на всіх підприємствах, що належать до галузі. Витрати виробництва визначаються ними як ціна виробництва з урахуванням рентних платежів. А. Сміт та Д. Рікардо вважають, що витрати – це витрачена на виробництво товарів праця, вкладений капітал та земля, котра використовується в процесі виробництва.
К. Маркс	Витрати – це сукупність використаних в виробничому процесі засобів виробництва та необхідної праці, робочої сили, які визначають вартість для підприємства виробництва та реалізації товару.
А. Маршал	Витрати – це витрати таких факторів виробництва як земля, праця, капітал та організаційні здібності.
Г.Л. Гант	Витрати – це продуктивні витрати, які здійснені для отримання прибутку.
К. Друрі	Витрати – це засоби, які втрачені з метою отримання прибутку.
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Витрати визначаються як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок вилучення або розподілення власниками).
НП(С)БО 16 «Витрати»	Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.
Концептуальна основа складання і подання фінансових звітів	Витрати – це зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам.
Податковий кодекс України	Витратами є сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які придбаваються (виготовляються) таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності.

В міжнародній практиці витратам не присвячено окреме МСБО. Певні основи даного поняття розкриті у МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 2 «Запаси», МСБО 16 «Основні засоби», МСБО 18 «Дохід», МСБО 23 «Витрати на позики», МСБО 38 «Нематеріальні активи» та ін.

МСБО 1 «Подання фінансових звітів» рекомендує здійснювати класифікацію витрат за характером (наприклад, амортизація, придбання матеріалів, транспортні витрати, виплати працівникам, витрати на рекламу), або за функціями як частини «собівартості продажу» (наприклад, витрати на збут або адміністративну діяльність). Це відповідає класифікації витрат за економічними елементами та статтями калькуляції у вітчизняній практиці, що передбачено НП(С)БО 16 «Витрати». У визначенні постійних і змінних загальновиробничих витрат, формуванні їх баз розподілу в НП(С)БО 16 «Витрати» та в МСБО 2 «Запаси» немає жодних відмінностей. Лише в НП(С)БО 16 «Витрати» наводиться детальний перелік складу загальновиробничих витрат, що значно полегшує працю бухгалтера зі складання їх класифікації на підприємстві. Водночас різниця полягає в тому, що згідно НП(С)БО 16 «Витрати» загальновиробничі витрати включаються до складу виробничої собівартості продукції робіт, послуг, а відповідно до МСБО 2 «Запаси» – до оцінки запасів, а саме до витрат на їх переробку.

МСБО виходять із існування загально-прийнятої практики розмежування в звітності статей витрат, які виникають в процесі звичайної діяльності та статтями витрат, які не пов'язані із звичайною діяльністю.

По МСБО витрати визнаються на основі безпосереднього зіставлення між понесеними витратами і прибутками по конкретних статтях доходів, що припускає одночасне визнання прибутків і витрат, що виникають безпосередньо і спільно від одних і тих же операцій або інших подій. У МСФЗ відсутні спеціально викладені в окремому стандарті правила відносно оцінки витрат організації, але в деяких стандарти, містяться положення, що визначають оцінку відповідних витрат, що визначаються і звіті про прибутки і збитки.

Витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі

зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені. Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами.

Не визнаються витратами й не включаються до звіту про фінансові результати:

- платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо;
- попередня (авансова) оплата запасів, робіт, послуг;
- погашення одержаних позик;
- інші зменшення активів або збільшення зобов'язань, що не відповідають ознакам, наведеним у пункті 6 цього Положення (стандарту);
- витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку;
- балансова вартість валюти.

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) визначається за Національним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

Формування виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) відображена на рисунку 1.1.

Виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) зменшується на справедливую вартість супутньої продукції, яка реалізується, та вартість супутньої продукції в оцінці можливого її використання, що використовується на самому

підприємстві.

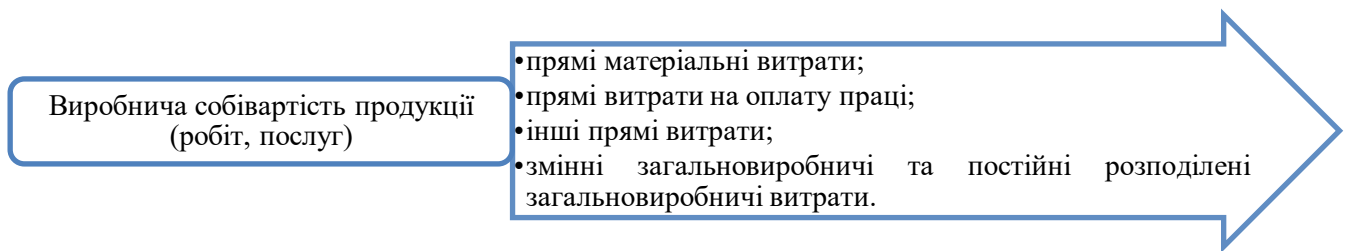

Рисунок 1.1 – Формування виробничої собівартості продукції (робіт, послуг)

Перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) установлюються підприємством.

Склад економічних елементів витрат відображено в рисунку 1.2.

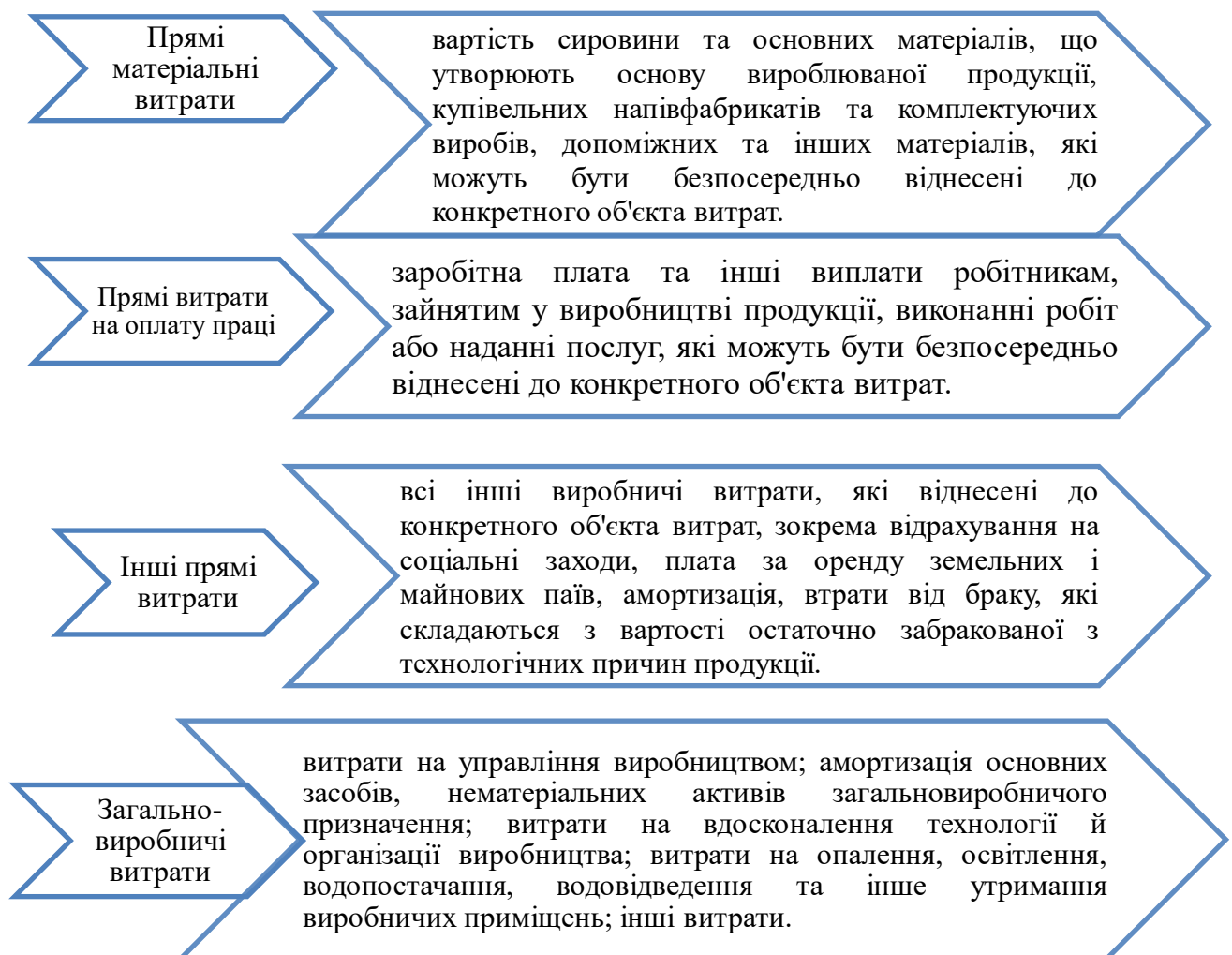

Рисунок 1.2 – Склад економічних елементів витрат

Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо), виходячи з фактичної потужності звітного періоду.

Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо) при нормальній потужності. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати включаються до складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) у періоді їх виникнення. Загальна сума розподілених та нерозподілених постійних загальновиробничих витрат не може перевищувати їх фактичну величину.

Перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат устанавлюються підприємством.

Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. Загальновиробничі витрати розділяють на змінні та постійні (рисунок 1.3).

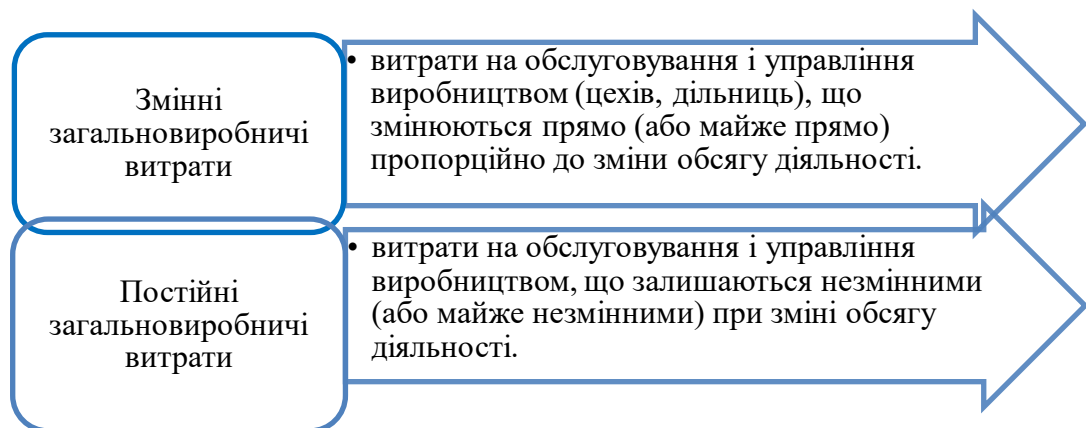

Рисунок 1.3 – Склад загальновиробничих витрат

Економічні елементи витрат операційної діяльності наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Економічні елементи витрат операційної діяльності

Найменування елемента	Характеристика
1	2
«Матеріальні витрати»	До складу елемента включається вартість витрачених у виробництві (крім продукту власного виробництва): сировини й основних матеріалів; купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів; палива й енергії; будівельних матеріалів; запасних частин; тари й тарних матеріалів; допоміжних та інших матеріалів. Вартість зворотних відходів, отриманих у процесі виробництва, не включається до елемента операційних витрат «Матеріальні витрати».
«Витрати на оплату праці»	До складу елемента включаються заробітна плата за окладами й тарифами, премії та заохочення, матеріальна допомога, компенсаційні виплати, оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу, інші витрати на оплату праці.
«Відрахування на соціальні заходи»	До складу елемента включаються відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства, відрахування на інші соціальні заходи.
«Амортизація»	До складу елемента включається сума нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів.
«Інші операційні витрати»	До складу елемента включаються витрати операційної діяльності, зокрема витрати на відрядження, на послуги зв'язку, плата за розрахунково-касове обслуговування тощо.

У сучасній економічній літературі виділяють три основні методи обліку витрат і калькулювання собівартості (рисунок 1.4).

Рисунок 1.4 – Основні методи обліку витрат і калькулювання собівартості

В міжнародній практиці виділяють наступні методи обліку витрат і калькулювання собівартості, які надані в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Методи обліку витрат

Найменування методу	Характеристика
1	2
Директ-костинг	Під директ-костингом розуміють систему обліку прямих витрат. Згідно із цим методом обліку й калькулювання виробничі витрати поділяють на змінні та постійні. При цьому постійні витрати вважають витратами поточного періоду, не відносять на собівартість, не розподіляють між виробами (об'єктами калькулювання), а прямо відносять на результати господарської діяльності (збитки). Облік витрат і визначення собівартості готової продукції ведуть тільки за змінними витратами. За змінними витратами оцінюють незавершене виробництво та залишки готової продукції. Перевитрати, які викликають перевищення фактичної собівартості над плановою як правило, виникають у сфері змінних затрат. У зв'язку з цим собівартість планується і обліковується в частині одних лише змінних витрат.
Стандарт-костинг	Цей метод забезпечує даними про витрати, які можуть бути використані в різних цілях, наприклад, при оцінюванні запасів, плануванні, контролі за витратами, при прийнятті рішень і оцінюванні результатів виконання робіт. Згідно із цим методом обліку й калькулювання виробничі витрати поділяють на змінні та постійні. При цьому постійні витрати вважають витратами поточного періоду, не відносять на собівартість, не розподіляють між виробами, а прямо відносять на результати господарської діяльності (збитки). Облік витрат і визначення собівартості готової продукції ведуть тільки за змінними витратами. За змінними витратами оцінюють незавершене виробництво та залишки готової продукції.
Метод ABC	Передбачає, що діяльність підприємства розглядають як сукупність процесів або робочих операцій, а суму витрат за відповідний період чи на виготовлення певного виду продукції визначають додаванням усіх здійснених витрат за кожним процесом і господарською операцією.
Кайзен-костинг	Його використовують як механізм зниження та управління витратами. Передбачає вдосконалення витрат, в якому мають брати участь усі без винятку працівники – менеджери і робітники. Цей підхід дає змогу кожному працівнику, пов'язаному з процесом виробництва, зробити свій внесок у скорочення витрат.
Кост-кілінг	Результатом його застосування є зменшення витрат на оплату праці і, як наслідок, скорочення штату працівників, вивільнення і продаж невикористовуваних або маловикористовуваних активів, повне або практично повне зменшення витрат на соціальну сферу.
Таргет-костинг	Система обліку витрат на основі цільової ціни. Цей метод передбачає розрахунок цільової собівартості продукції виходячи з попередньо встановленої на основі маркетингових досліджень ціни реалізації за виключенням прибутку, який планує отримати фірма.

Продовження таблиці 1.3

1	2
LCC-аналіз	Це єдиний метод управління витратами, який передбачає врахування впливу інфляції через дисконтування грошових потоків у прийнятті рішень. LCC-аналіз доцільно використовувати підприємствам, які виробляють асортимент нестандартної продукції та перебувають у нестабільній щодо параметрів попиту ніші ринку.
Бенчмаркетинг	Цей метод являє собою спосіб оцінки стратегій і цілей роботи організації порівняно з успішними підприємницькими організаціями для визначення свого місця на конкретному ринку.

Залежно від особливостей технології та організації виробництва на одному й тому самому підприємстві (у різних виробництвах) може застосовуватися не один, а декілька методів обліку. Це дозволяє максимально використовувати переваги окремих методів для прийняття управлінських рішень.

1.2 Загальна характеристика служби локомотивного господарства та особливості його діяльності

Служба локомотивного господарства є структурним підрозділом регіональної філії «Південна-Західна залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця» (далі - Залізниця). Служба у своїй діяльності керується законодавством України, актами акціонерного товариства «Українська залізниця», Залізниці.

Повне найменування Підрозділу - структурний підрозділ Служба локомотивного господарства є структурним підрозділом регіональної філії «Південна-Західна залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця».

Для здійснення адміністративних, виробничих та господарських операцій у межах повноважень, Служба має печатку зі своїм скороченим найменуванням і повним найменуванням Залізниці та Товариства українською мовою, із зазначенням коду ЄДРПОУ Залізниці й через дріб - цифрового (числового) номера ідентифікації Служби. Служба також може мати штампи та бланки зі

своїм найменуванням і зазначенням належності до Залізниці та Товариства.

Для ведення фінансово-господарської діяльності, здійснення розрахункових операцій Залізниця має поточний рахунок для Служби.

Служба складає баланс, який є частиною окремого балансу Залізниці.

В оперативному підпорядкуванні Служби з питань організації перевізного процесу перебувають структурні підрозділи Залізниці, які розташовані в межах обслуговування Служби.

Служба є однією з організаційних ланок на залізничному транспорті, яка здійснює перевезення пасажирів, вантажу та вантажобагажу у визначеному регіоні та іншу виробничу діяльність, не заборонену чинним законодавством.

Основними завданнями Служби є:

- своєчасне та якісне здійснення перевезень пасажирів, вантажу, вантажобагажу й пошти, забезпечення рівноправного доступу до перевезень усіх замовників, а також надання послуг із користування спорудами та пристроями для задоволення потреб у перевезеннях вантажів і пасажирів у визначеному регіоні транспортної мережі;
- організація та забезпечення руху поїздів за графіком із дотриманням вимог безпеки руху;
- створення безпечних умов для життя й здоров'я громадян, які користуються послугами залізничного транспорту, та забезпечення охорони праці працівників;
- розвиток і розширення сфери транспортних послуг споживачам без обмеження за ознаками власності та видами діяльності;
- забезпечення чіткої взаємодії всіх підрозділів та ланок, що беруть участь у перевізному процесі;
- комплексний розвиток та зміцнення матеріально-технічної бази;
- забезпечення охорони навколишнього середовища від забруднення та інших шкідливих впливів.

Служба відповідно до покладених на неї завдань:

- здійснює оперативне керівництво виробничими підрозділами Залізниці,

які знаходяться в її межах у частині організації експлуатаційної роботи, забезпечення безпеки руху поїздів та охорони праці;

- досліджує ринок транспортних послуг, розробляє та погоджує з відповідними структурними підрозділами апарату управління Залізниці перспективні плани розвитку й розширення сфери транспортного обслуговування;

- здійснює оперативне керівництво рухом поїздів у межах Служби;

- здійснює відповідно до обсягів, затверджених Залізницею, планування перевезень, визначає обсяги перевезень вантажів для станцій та інших підрозділів, що входять до її складу, доводить їм норми щодо забезпечення рухомим складом;

- здійснює згідно з галузевими завданнями виконання плану перевезень вантажів і пасажирів;

- забезпечує згідно з галузевими науково-технічними нормативами впровадження єдиної науково-технічної та інвестиційної політики, удосконалення технологічних процесів, впровадження світового досвіду;

- здійснює заходи з виконання комплексу галузевих і регіональних програм, спрямованих на підвищення якості та конкурентоспроможності транспортних послуг;

- організовує забезпечення мобілізаційної готовності технічних засобів та готовності до роботи в екстремальній ситуації захисних споруд і спеціальних об'єктів, розробляє та забезпечує реалізацію щодо захисту державної, службової та комерційної таємниці й впровадження системи колективної безпеки, провадить діяльність, пов'язану з державною таємницею;

- забезпечує контроль за повним і своєчасним надходженням коштів за надані транспортні послуги. Здійснює розрахунки за виконані роботи й послуги. Вживає заходів щодо зниження витрат і підвищення прибутку (доходів);

- забезпечує контроль та дотримання дисципліни цін і тарифів, правильність їх застосування;

- організовує та контролює виконання положень митного законодавства під час перевезення вантажів під митним контролем;

- організовує роботу з метою отримання додаткових доходів за рахунок

надання клієнту повного комплексу транспортно-експедиційних послуг;

- надає за договором підприємствам, організаціям, установам, громадянам – суб'єктам підприємницької діяльності в тимчасове користування станційні підвищені колії, склади, майданчики, які розташовані біля станційних та інших колій, що перебувають на балансі Залізниці (місця незагального користування);

- укладає із підприємствами, організаціями, установами, громадянами – суб'єктами підприємницької діяльності договори на складування вантажів у смузі відведення Залізниці;

- веде зовнішньоекономічну діяльність відповідно до чинного законодавства України;

- вживає заходів щодо зміцнення виробничої дисципліни, поліпшення культури праці та організації підготовки кадрів;

- здійснює керівництво роботою з організації, нормування та оплати праці;

- веде в установленому порядку бухгалтерський та статистичний облік і звітність;

- взаємодіє з місцевими органами державної виконавчої влади з питань компенсації збитків від приміських перевезень та інших операцій з обслуговування клієнтури відповідно до чинного законодавства;

- забезпечує функціонування інфраструктури залізничного транспорту;

- забезпечує діяльність автомобільного вантажного транспорту та вантажного залізничного транспорту;

- здійснює транспортне оброблення вантажів;

- провадить діяльність у сфері інжинірингу;

- забезпечує функціонування складського господарства;

- веде підсобно-допоміжну діяльність:

- a) торгівлю продовольчими та непродовольчими товарами; організацію громадського харчування, виробництво продовольчих та непродовольчих товарів, надання населенню комунально-побутових та інших видів платних послуг; виконання будівельно-монтажних та ремонтних робіт; здійснення функцій

замовника, контролю за будівництвом об'єктів виробничого призначення, житла та соціальної сфери, забезпечення експлуатації житла; проведення перевірок технічного стану та ремонту ваг підприємств та інших замовників згідно з договорами й надання їх на державну повірку; надання в користування кімнат відпочинку, готельних послуг; надання послуг з доставляння квитків та багажу;

б) надання послуг з організації та безпеки спеціальних видів зв'язку; надання послуг з криптографічного захисту інформації;

- провадить інші види діяльності, не заборонені чинним законодавством України.

Права Служби:

1) видавати вказівки щодо організації експлуатаційної роботи, організації безпеки руху поїздів, охорони праці, які є обов'язковими для виконання всіма виробничими підрозділами Залізниці, які розташовані в межах Служби;

2) за дорученням Товариства, Залізниці укладати угоди, набувати майнові та немайнові права, виконувати покладені на неї обов'язки;

3) реалізувати транспортні послуги на підставі тарифів, встановлених згідно з чинним законодавством;

4) відповідно до Статуту залізниць України має право на переадресування вагонів, а також укладання договорів на відвантаження вантажів.

Обов'язки Служби:

1) виконання державних замовлень, контрактів, договорів і замовлень Залізниці й Товариства, які доведені в установленому порядку;

2) забезпечення своєчасного освоєння нових виробничих потужностей та введення в дію придбаного обладнання;

3) забезпечення надання транспортних послуг у регіоні відповідно до державного замовлення, контрактів та замовлень Товариства, Залізниці, укладених договорів перевезення;

4) створення належних умов для високопродуктивної праці, забезпечення додержання законодавства про працю, правил і норм охорони праці, соціального страхування, прав працівників, гарантованих законодавством про охорону праці,

функціювання системи управління охороною праці;

5) забезпечення повного збору платежів за перевезення пасажирів, вантажу, вантажобагажу та пошти й надані послуги;

6) здійснення заходів щодо вдосконалення організації заробітної плати працівників з метою посилення їхньої матеріальної зацікавленості як у результатах особистої праці, так і в загальних підсумках роботи Дирекції, забезпечення економного й раціонального використання фонду оплати праці та своєчасних розрахунків із працівниками;

7) забезпечення своєчасної сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) згідно з чинним законодавством;

8) виконання норм і вимог щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання й відтворення природних ресурсів та екологічної безпеки.

Керівництво Службою здійснює начальник Служба, який призначається на посаду та звільняється з посади в порядку, встановленому Товариством.

Начальник Служби:

1) вирішує питання діяльності Служби, за винятком тих, які належать до компетенції Залізниці та Товариства;

2) діє на підставі розпорядчих, а також інших актів Залізниці та Товариства, представляє Товариство, Залізницю та Службою в усіх установах і організаціях;

3) розпоряджається коштами та майном відповідно до наказів та інших розпорядчих документів Товариства та Залізниці;

4) укладає за довіреністю договори, угоди, видає доручення;

5) несе відповідальність за виконання своїх обов'язків згідно з чинним законодавством, належне дотримання вимог нормативних документів у сфері експлуатаційної діяльності;

6) несе відповідальність за організацію всього комплексу відбудовних робіт під час ліквідації транспортних подій;

7) несе повну відповідальність за виробничо-фінансову діяльність Служби,

за формування та виконання планових показників фінансово-господарської діяльності Служби;

8) несе персональну відповідальність за ефективність використання державних коштів під час закупівель товарів, робіт та послуг;

9) призначає на посаду та звільняє з посади працівників Служби згідно із затвердженою номенклатурою посад та штатним розписом;

10) надає пропозиції директорові виконавчому Залізниці про призначення на посаду й звільнення з посади керівних працівників підрозділів, яких за номенклатурою посад призначає директор виконавчий Залізниці;

11) подає, через службу перевезень Залізниці, на затвердження директорові виконавчому Залізниці штатний розпис Служби ;

12) у межах компетенції видає накази та розпорядження, обов'язкові для виконання підрозділами, що входять до складу Залізниці й розташовані в межах регіону Дирекції, стосовно організації перевізного процесу;

13) є начальником цивільного захисту Служба;

14) забезпечує охорону державної таємниці;

15) координує та контролює діяльність мобілізаційних, режимно-секретних органів та органів спеціального зв'язку; забезпечує виконання законів України, актів Президента України й Кабінету Міністрів України щодо захисту державної таємниці та інформації з обмеженим доступом у підрозділах Залізниці, розташованих у регіоні діяльності Служби.

Фінансування діяльності Служби здійснює Товариство у встановленому ним порядку.

Обрання форми та системи оплати праці, встановлення працівникам конкретних розмірів тарифних ставок, відрядних розцінок, посадових окладів, винагород, надбавок і доплат з дотриманням норм і гарантій, передбачених законодавством, галузевою угодою та колективним договором здійснюється відповідно до порядку, встановленого Товариством та Залізницею.

Підрозділ проводить нарахування та здійснює розрахунки з оплати праці й за іншими виплатами з працівниками підрозділу й фізичними особами, які не є

працівниками підрозділу, передбачені законодавством, галузевою угодою та колективним договором відповідно до порядку, встановленого Товариством і Залізницею. Нараховує, утримує та сплачує податки, збори, обов'язкові платежі до бюджету та фондів у порядку, встановленому законодавством.

Служба здійснює господарські та фінансові операції через банківські рахунки, відкриті на ім'я Залізниці, від її імені.

Служба веде бухгалтерський, податковий, статистичний і оперативний (управлінський) облік своєї господарської діяльності та складає фінансову, податкову, статистичну й оперативну (управлінську) звітність, яку подає Залізниці.

Для організації нарахування та сплати податків, за якими об'єкти оподаткування є такими, що використовуються або якими наділена Залізниця,

Служба несе відповідальність за повноту та своєчасність нарахування та сплати податків і зборів.

Фінансові та податкові документи, зокрема й звітність (фінансову, податкову, статистичну тощо) Служби підписують начальник і головний бухгалтер (уповноважена особа) або інші уповноважені особи, які виконують їх обов'язки.

Відповідальність за правильність і достовірність бухгалтерського й податкового обліку та звітності, а також за їх своєчасне надання відповідним органам, Залізниці та Товариству відповідно до законодавства і Статуту Товариства несуть начальник та головний бухгалтер (уповноважена особа) Служби згідно з законодавством.

Відносини Служби з підприємствами, організаціями, установами, які не входять до складу Залізниці, і громадянами в усіх сферах виробничої діяльності здійснюються на договірних засадах.

Контроль за діяльністю Служби здійснюється згідно з чинним законодавством.

В роботі проведено аналіз фінансового стану службі локомотивного господарства на підставі фінансової звітності.

Аналіз динаміки господарських засобів служби локомотивного господарства надано у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Аналіз динаміки господарських засобів служби локомотивного господарства

Показник	На початок року, тис.грн.	На кінець року, тис.грн.	Абсолютне відхилення (+, -), тис.грн.	Темп росту, %
1	2	3	4	5
1 Необоротні активи	3419837	3923673	503836	114,73
2 Оборотні активи	597181	670195	73014	112,23
3 Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	-	-	-	-
Баланс	4017018	4593868	576850	114,36

З таблиці бачимо, що звітному періоді спостерігається позитивна динаміка у зміні вартості господарських засобів служби локомотивного господарства. Їх загальний обсяг зріс на 578 650 тис. грн. і на кінець періоду досяг 4 593 868 тис. грн. Основним чинником зростання виступило збільшення необоротних активів, які зросли на 503 836 тис. грн. (14,73%), що свідчить про нарощування інвестицій у виробничий потенціал та довгостроковий розвиток.

Водночас відбулося й зростання оборотних активів на 73 014 тис. грн., що забезпечило їх приріст на 12,23 %. Це може розцінюватися як посилення ліквідності та створення більш гнучких умов для оперативної діяльності.

Таким чином, збільшення як необоротних, так і оборотних активів характеризує позитивні тенденції у формуванні майнового комплексу філії, підвищує його економічний потенціал та можливості для подальшого розвитку.

Аналіз структури господарських засобів служби локомотивного господарства надана в таблиці 1.5.

Аналіз структури господарських засобів служби локомотивного господарства, наданий в таблиці 1.5 показує, що провідне місце в їх складі традиційно займають необоротні активи.

Таблиця 1.5 – Аналіз структури господарських засобів служби

Показник	На початок року		На кінець року		Абсолютне відхилення, (+,-)	
	тис.грн.	питома вага, %	тис.грн.	питома вага, %	тис.грн.	питома вага, %
1 Необоротні активи	3419837	85,13	3923673	85,41	503836	0.28
2 Оборотні активи	597181	14,87	670195	14,59	73014	-0.28
3 Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	-	-	-	-	-	-
Баланс	4017018	100,00	4593868	100.00	576850	-

Їх питома вага протягом року зросла на 0,28 % і на кінець періоду становить 85,41%, що свідчить про високий рівень капіталізації та орієнтацію на довгострокове використання майна. Натомість питома вага оборотних активів скоротилася на 0,28 % і склала 14,59 %, що є очікуваним у структурі підприємств капіталомісткої сфери. Водночас у складі активів відсутні необоротні активи, утримувані для продажу, що підтверджує їх використання виключно у виробничій діяльності. Загалом структура активів свідчить про стабільність майнової бази та домінування основних засобів у забезпеченні діяльності служби.

Структура господарських засобів філії надана на рисунку 1.5.

Рисунок 1.5 - Структура господарських засобів

В роботі проведено аналіз ефективності використання господарських засобів служби локомотивного господарства, який надано в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6 – Аналіз показників використання господарських засобів служби локомотивного господарства

Показник	На початок року тис.грн.	На кінець року тис.грн.	Абсолютне відхилення (+, -) тис.грн.	Темп росту, %
1	2	3	4	5
1 Необоротні активи	3419837	3923673	503836	114,73
2 Оборотні активи	597181	670195	73014	112,23
3 Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	-	-	-	-
4 Баланс	4017018	4593868	576850	114.36
5 Дохід від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг	11129	9316	-1813	83.71
6 Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(6437422)	(7726343)	(1288921)	120,02
7 Коефіцієнт ефективності використання господарських засобів	-	-	-	-
8 Коефіцієнт оборотності господарських засобів	0.0028	0.0020	-0.0008	-
9 Коефіцієнт співвідношення необоротних до оборотних активів	5,73	5,85	0,12	-

З таблиці 1.6 бачимо, у звітному періоді діяльність служби локомотивного господарства була збитковою, що свідчить про відсутність ефективності у використанні наявних господарських засобів. Коефіцієнт оборотності активів знизився на 0,0008, що зумовлено випереджальним зростанням вартості активів порівняно з темпами зміни доходів, а також скороченням обсягів реалізації послуг.

Коефіцієнт співвідношення необоротних і оборотних активів зріс до 5,85, що відбулося внаслідок швидшого зростання необоротних активів, темп росту якого склав 114,73% у порівнянні з оборотними -112,23% відповідно. Така тенденція свідчить про посилення капіталомісткості діяльності, однак за умов недостатніх доходів вона може створювати ризики для фінансової стійкості служби.

Аналіз динаміки джерел господарських засобів служби локомотивного господарства надано в таблиці 1.7.

Таблиця 1.7 – Аналіз динаміки джерел господарських засобів служби локомотивного господарства

Показник	На початок року, тис. грн.	На кінець року, тис. грн.	Абсолютне відхилення, (+ -) тис. грн.	Темп росту, %
1	2	3	4	5
I Власний капітал	170115	410017	239902	241.02
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	90616	141379	50763	156.02
III Поточні зобов'язання і забезпечення	3756287	4042472	286185	107.62
IV Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-
Баланс	4017018	4593868	576850	114.36

Із таблиці бачимо, упродовж звітнього періоду загальний обсяг джерел формування господарських засобів служби локомотивного господарства зріс на 576 850 тис. грн. або на 14,36 % у відносному виразі. Найбільший вплив на цей приріст було за рахунок зростання поточних зобов'язань і забезпечень на 286 185 тис. грн. що у відносному виразі складає 7,62 %. Поряд із цим, збільшення власних джерел фінансування є позитивним фактором, адже воно свідчить про посилення фінансової незалежності та підвищення стійкості служби в довгостроковій перспективі.

Для характеристики складу джерел господарських засобів служби локомотивного господарства складається таблиця 1.8.

Аналіз структури джерел формування господарських засобів показує, що власний капітал зріс удвічі, проте його питома вага залишається незначною - лише 8,93 %. Невелике зростання також спостерігається за довгостроковими зобов'язаннями, питома вага яких становить 3,08 % на кінець року.

Найбільшу питому вагу продовжують займати поточні зобов'язання, хоча їх обсяг зменшився на 286 185 тис. грн., а питома вага скоротилася на 5,52 %.

Таблиця 1.8 – Аналіз структури джерел господарських засобів служби локомотивного господарства

Показник	На початок року		На кінець року		Абсолютне відхилення, (+,-)	
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
I Власний капітал	170115	4,23	410017	8,93	239902	4,70
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	90616	2,26	141379	3,08	50763	0,82
III Поточні зобов'язання і забезпечення	3756287	93,51	4042472	87,99	286185	-5,52
IV Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-	-	-
Баланс	4017018	100	4593868	100	576850	-

Загальний обсяг джерел господарських засобів зріс на 576 850 тис. грн., що зумовлено передусім збільшенням власного капіталу та зобов'язань.

Таким чином, домінування короткострокових зобов'язань у структурі джерел фінансування служби локомотивного господарства забезпечує філії певну фінансову гнучкість, але водночас створює ризики для його довгострокової фінансової стійкості.

Структура джерел господарських засобів служби локомотивного господарства надана на рисунку 1.6.

Для аналізу фінансового стану служби локомотивного господарства з використанням коефіцієнтів складаємо таблицю 1.9.

В таблиці 1.9 надано аналіз ліквідності та платоспроможності. Аналіз ліквідності та платоспроможності свідчить, що показники перебувають на критично низькому рівні. Служба локомотивного господарства фактично є неліквідною, оскільки на рахунках відсутні грошові кошти.

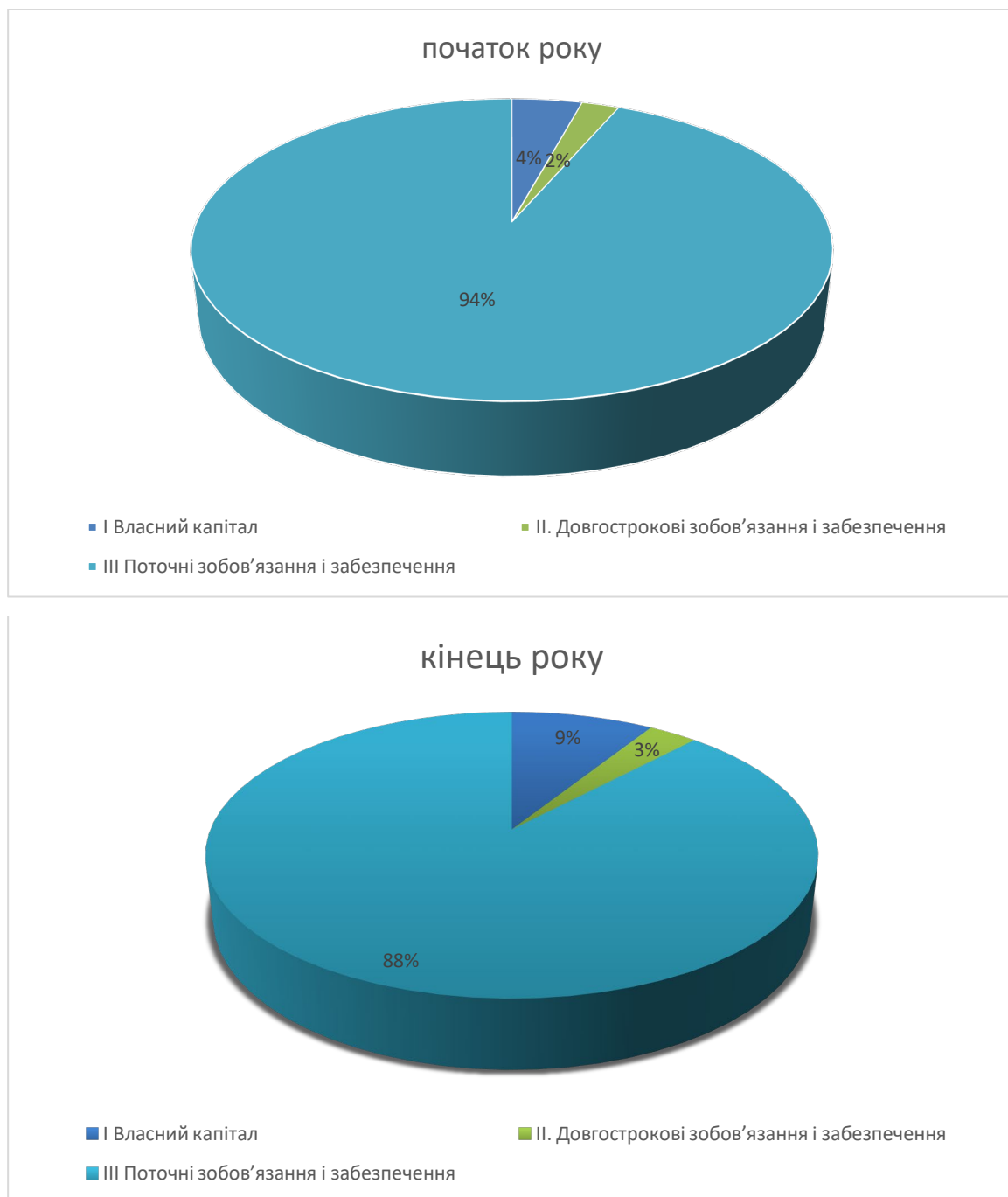

Рисунок 1.6 - Структура джерел господарських засобів

Таблиця 1.9 – Аналіз оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства

Показник	На початок року	На кінець року	Абсолютне відхилення (+/-)
1	2	3	4
1 Господарські засоби підприємства / активи, тис. грн.	4017018	4593868	576850
2 Оборотні кошти, тис грн, в т.ч.:	597181	670195	73014
грошові кошти і вкладення	-	-	-

Продовження таблиці 1.8

1	2	3	4
розрахунки з дебіторами	26025	16797	-9228
запаси :	564104	645784	81680
з них: виробничі запаси	562866	645141	82275
3 Позикові джерела коштів, тис. грн.:	3846903	4183851	336948
довгострокова заборгованість	90616	141379	50763
короткострокові кредити та позики	-	-	-
поточна заборгованість	3756287	4042472	286185
4 Коефіцієнт покриття,(загальної поточної ліквідності)	0.16	0.17	0.01
5 Коефіцієнт швидкої ліквідності	0.0069	0.0042	-0.0028
6 Коефіцієнт середньої ліквідності	0.1571	0.1639	0.0068
7 Коефіцієнт абсолютної ліквідності	-	-	-
8 Коефіцієнт матеріального покриття, раз	0.15	0.16	0.01
9 Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	6448551	7735659	1287108
10 Одноденні витрати, тис грн	17667.26	21193.59	3526.32
11 Час звернення ліквідних активів, дні	1.47	0.79	-0.68
12 Коефіцієнт загальної платоспроможності	0.15	0.16	0.01
13 Коефіцієнт платіжної готовності	-	-	-

Для покращення ситуації необхідно оптимізувати структуру оборотних активів, зокрема:

- зменшити дебіторську заборгованість шляхом посилення контролю за розрахунками та впровадження штрафних санкцій;

- запровадити систему авансових платежів та знижок за своєчасну оплату;

- збільшити частку грошових коштів у складі активів для забезпечення оперативної платоспроможності.

Щодо підвищення довгострокової платоспроможності, службі варто знижувати залежність від позикового капіталу шляхом нарощення власних джерел фінансування. Це може бути досягнуто за рахунок ефективного використання прибутку, створення резервів, реінвестицій та оптимізації витратної політики. Забезпечення належного рівня ліквідності й платоспроможності можливе лише за умови комплексних заходів з нарощення власного капіталу та зменшення фінансових ризиків. Для підвищення рівня платоспроможності підприємству слід поступово зменшувати залежність від позикового капіталу, що дозволить знизити фінансові ризики та забезпечити стабільність у довгостроковій

перспективі. Це можливо завдяки нарощуванню власного капіталу через ефективне використання прибутку, спрямування його на реінвестиції та створення резервів. Додатковим джерелом зміцнення фінансової стійкості може бути залучення внутрішніх ресурсів шляхом скорочення непродуктивних витрат і оптимізації витратної політики.

Величина власних джерел оборотних коштів підприємства визначається як різниця між сумою власних джерел коштів, довгострокових кредитів і позик і необоротними активами підприємства, є як різниця між сумою підсумків першого і другого розділів пасиву балансу та першого розділу активу балансу.

Розрахунки надані в таблиці 1.10.

Таблиця 1.10 – Розрахунок власних джерел оборотних коштів служби локомотивного господарства

Показник	На початок року	На кінець року	Абсолютне відхилення (+/-)
1	2	3	4
1 Джерела власних коштів, тис.грн.	170115	410017	239902
2 Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис.грн.	90616	141379	50763
3 Разом довгострокових фінансових ресурсів, тис. грн.	260731	551396	290665
4 Необоротні активи, тис.грн.	3419837	3923673	503836
5 Наявність власних джерел оборотних коштів, тис.грн.	(3159106)	(3372277)	-213171
6 Коефіцієнт маневреності,%	-	-	-

Аналіз показує, що на кінець року у служби локомотивного господарства зросли як власні кошти, так і довгострокові зобов'язання. Водночас як на початок, так і на кінець звітної періоду в структурному підрозділі відсутні власні джерела оборотних коштів, що свідчить про обмеженість у фінансових ресурсах для оперативної діяльності. Відсутність коефіцієнта маневреності означає, що служба не має капіталу, яким могло б гнучко розпоряджатися для покриття поточних потреб. Це знижує його фінансову стійкість та підвищує залежність від залучених ресурсів.

В таблиці 1.11 та 1.12 показники зведені по типам фінансової стійкості.

Таблиця 1.11 - Зведена таблиця показників по типам фінансової стійкості на початок звітної періоду

Показник	Абсолютна фінансова стійкість	Нормальна	Нестійкий	Кризове
Власні оборотні кошти	(3249722)	(3249722)	(3249722)	(3249722)
Запаси	564104	564104	564104	564104
ДДФ	-	90616	90616	90616
ККБ	-	-	-	-
Висновок	Запаси більше ВОК	Запаси більше ВОК Запаси більше ДДЗ	Запаси більше ВОК Запаси більше ДДЗ	Запаси більше ВОК Запаси більше ДДЗ

З таблиці бачимо, що існують чотири типи фінансової стійкості – абсолютна фінансова стійкість, нормальна, нестійке і кризове. Абсолютна короткострокова фінансова стійкість -цей тип стійкості характеризується ситуацією, коли розмір власних оборотних коштів (ВОК) перевищує або дорівнює величині запасів. У такому випадку всі запаси формуються виключно за рахунок власного капіталу, що забезпечує повну фінансову незалежність підприємства від зовнішніх кредиторів і свідчить про надзвичайно стабільний фінансовий стан. Нормальна фінансова стійкість спостерігається тоді, коли запаси перевищують обсяг власних оборотних коштів, однак залишаються в межах довгострокових джерел фінансування (ДДФ).Такий фінансовий стан вважається оптимальним і найбільш сприятливим для стабільного функціонування підприємства в умовах ринку. Він демонструє здатність підприємства ефективно залучати довгостроковий капітал для покриття потреб в оборотних активах. Нестійкий поточний фінансовий стан має місце у випадках, коли величина запасів перевищує розмір довгострокових джерел фінансування, і підприємство змушене вдаватися до використання короткострокових позикових коштів або інших додаткових джерел покриття. Такий стан свідчить про певну фінансову нестабільність, оскільки для підтримки господарської діяльності підприємство залежить від тимчасових, не завжди обґрунтованих джерел фінансування. Кризовий фінансовий стан виникає тоді, коли загальний обсяг наявних джерел

фінансування є недостатнім для покриття запасів. У цій ситуації підприємство втрачає можливість своєчасно виконувати свої зобов'язання перед кредиторами без реалізації запасів або залучення нових джерел фінансування. Такий стан є критичним і в умовах ринкової економіки може свідчити про загрозу фінансової неплатоспроможності або навіть банкрутства.

Таблиця 1.12 - Зведена таблиця показників по типах фінансової стійкості на кінець звітного періоду

Показник	Абсолютна фінансова стійкість	Нормальна	Нестійкий	Кризове
Власні оборотні кошти	(3513656)	(3513656)	(3513656)	(3513656)
Запаси	645784	645784	645784	645784
ДДФ	-	141379	141379	141379
ККБ	-	-	-	-
Висновок	Запаси більше ВОК	Запаси більше ВОК Запаси більше ДДЗ	Запаси більше ВОК Запаси більше ДДЗ	Запаси більше ВОК Запаси більше ДДЗ

За результатами розрахунків встановлено, що підрозділ перебуває у кризовому фінансовому становищі, що свідчить про значні труднощі у забезпеченні стабільної діяльності та високий рівень фінансових ризиків.

Фінансова стійкість є ключовим показником фінансового стану, адже вона відображає здатність підприємства підтримувати рівновагу між власними та позиковими ресурсами. Досягти її можливо лише за умов достатнього рівня власного капіталу, ліквідності, рентабельності та стабільності доходів. Відсутність цих складових призводить до втрати платоспроможності й загрози банкрутства.

Оцінка фінансової стійкості визначена з використанням показників, які надані в таблиці. 1.13.

Аналіз фінансових коефіцієнтів свідчить, що служба локомотивного господарства перебуває у зоні фінансового ризику.

Таблиця 1.13 – Аналіз показників фінансової стійкості служби локомотивного господарства

Показник	На початок року	На кінець року	Абсолютне відхилення (+, -)
1 Коефіцієнт автономії	0,04	0,09	0,05
2 Коефіцієнт концентрації залучених засобів	0,96	0,91	-0,05
3 Фінансової залежності	23,61	11,20	-12,41
4 Коефіцієнт фінансового ризику	22,61	10,20	-12,41
5 Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	0,06	0,12	0,06
6 Коефіцієнт покриття боргів	0,04	0,1	0,06
7 Коефіцієнт структури довгострокових джерел	0,35	0,26	-0,09

Коефіцієнт автономії залишається на критично низькому рівні, що означає незначну частку власних засобів у загальному обсязі фінансування та високу залежність від зовнішніх кредиторів. Відповідно, коефіцієнт фінансової залежності перевищує норматив у понад десять разів, хоча й дещо зменшився на кінець звітного періоду.

Коефіцієнт фінансового ризику також підтверджує надмірну орієнтацію підприємства на позикові кошти, що негативно впливає на його фінансову стійкість. Зростання показників довгострокової залежності та коефіцієнта покриття боргів свідчить про посилення ризиків неплатоспроможності.

У цілому служба нераціонально використовує власні ресурси, компенсуючи нестачу фінансування за рахунок позикового капіталу. Це підвищує залежність від кредиторів, створює загрозу зниження фінансової стійкості, але водночас демонструє можливість залучення додаткових ресурсів для розвитку.

Для зменшення ризиків підрозділу необхідно вживати управлінських заходів, спрямованих на збільшення власного капіталу, оптимізацію структури фінансування та посилення контролю за використанням позикових коштів.

Для оцінки ділової активності служби локомотивного господарства та показників оборотності складається таблиця 1.14

Аналіз ділової активності свідчить, що у служби локомотивного господарства спостерігається уповільнення оборотності оборотних коштів, що призводить до заморожування значної частини капіталу в запасах та дебіторській

заборгованості.

Таблиця 1.14 - Аналіз ділової активності служби локомотивного господарства

Показник	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Абсолютне відхилення (+,-)
Коефіцієнт оборотності активів	0,0028	0,0020	-0,0008
Тривалість одного обороту активів	131746,93	179987,31	48240,38
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,019	0,014	-0,005
Тривалість одного обороту оборотних активів	19585,86	26258,18	6672,31
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	0,020	0,014	-0,006
Тривалість одного обороту виробничих запасів	18460,43	25276,56	6816,13
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,43	0,55	0,12
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості	853,55	658,10	-195,44
Коефіцієнт оборотності основних засобів	0,0033	0,0025	-0,0008
Тривалість одного обороту основних засобів	109214,53	144878,91	35664,38
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,07	0,02	-0,05
Тривалість одного обороту власного капіталу	5579,3	16064,43	10485,13
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,0029	0,0022	-0,0007
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості	126167,63	163922,89	37755,26
Операційний цикл	19313,98	25934,66	6620,68
Фінансовий цикл	(106853,65)	(137988,23)	-31134,58

Фінансовий цикл підприємства виявився досить тривалим -0,55 днів, що вказує на підвищену потребу у залученні додаткових грошових ресурсів для фінансування поточної діяльності.

Така ситуація негативно позначається на ефективності використання активів та знижує фінансову гнучкість підрозділу. Для виправлення ситуації необхідно:

-оптимізувати управління запасами, орієнтуючись на реальні виробничі потреби;

-скоротити терміни погашення дебіторської заборгованості за рахунок підсиленого контролю та автоматизації розрахунків;

-удосконалити систему моніторингу фінансових потоків.

Ці заходи дозволять прискорити оборотність коштів, зменшити заморожування фінансових ресурсів та підвищити ефективність використання капіталу.

В таблиці 1.16 проведено аналіз беззбитковості служби локомотивного господарства з подальшим діагностуванням його ймовірного банкрутства та визначенням заходів з антикризового управління.

Таблиця 1.16 - Аналіз беззбитковості служби локомотивного господарства

Показник	за звітний період
Валовий прибуток, тис.грн.	-7726343
Маржинальний дохід, тис. грн.	-6179211.2
Питома вага маржинального доходу	-663.29
Поріг рентабельності, тис.грн.	-2332.51
Фактор операційного важеля	-
Операційний важіль (леверидж)	-
Запас фінансової міцності (ЧД- ПР*100)	242567.13
Крапка беззбитковості	7735659
Запас фінансової міцності (ЧД-КБ)	-7726343
Коефіцієнт запасу міцності	-

Аналіз показує, що служба локомотивного господарства перебуває у критичному фінансовому стані, оскільки всі ключові показники мають відносно низьке значення. У 2024 році відбулося скорочення обсягів надання послуг, а для досягнення рівня беззбитковості підприємству необхідно реалізувати послуг на 7 735 659 тис. грн., що потребує збільшення доходів на 7 726 343 тис. грн. За відсутності ефективних управлінських рішень існує загроза банкрутства.

Для стабілізації ситуації підрозділу необхідно:

-оптимізувати структуру витрат, використовуючи сучасні методи управлінського обліку (наприклад, АВС-калькулювання);

-впроваджувати інноваційні та енергоощадні технології для зниження

собівартості;

-удосконалити тарифну політику та активно працювати над розширенням обсягів реалізації послуг;

-посилити контроль за витратами й пошук внутрішніх резервів для підвищення ефективності.

Проведений аналіз засвідчив, що служба локомотивного господарства перебуває у складному фінансовому становищі, що проявляється у низькому рівні фінансової стійкості, значній залежності від позикових коштів, уповільненні оборотності активів та недостатньому рівні рентабельності. Для виходу з кризового стану необхідним є комплекс заходів, спрямованих на посилення стійкості, ліквідності та ділової активності підрозділу.

Перш за все, слід акцентувати увагу на зміцненні фінансової стійкості. Це можливо шляхом поступового зменшення частки позикового капіталу у структурі фінансування, збільшення обсягів власних коштів, а також створення резервних фондів для покриття непередбачених витрат. Такий підхід дозволить знизити ризики залежності від зовнішніх кредиторів і підвищить рівень фінансової незалежності.

Другим важливим напрямом є підвищення ліквідності підприємства. Для цього необхідно оптимізувати структуру оборотних активів, скоротити надлишкові запаси та вдосконалити політику управління дебіторською заборгованістю. Зокрема, слід впроваджувати систему авансових платежів, активніше застосовувати штрафні санкції за прострочку та налагодити чіткий контроль за виконанням договірних зобов'язань. Це дасть змогу вивільнити частину оборотних ресурсів і підвищити платоспроможність підрозділу.

Не менш актуальним завданням є підвищення ділової активності. Прискорення оборотності коштів можливе завдяки впровадженню сучасних систем управління запасами («just-in-time»), автоматизації бухгалтерського та управлінського обліку, а також використанню цифрових технологій для моніторингу розрахунків. Окрім цього, підрозділу необхідно розширювати спектр послуг і підвищувати їх якість, що сприятиме збільшенню доходів і зміцненню

позицій на ринку.

Наступним кроком має стати зростання рівня рентабельності. Це можливо через оптимізацію витрат, впровадження системи ABC-калькулювання, використання енергоощадних технологій і новітніх технічних рішень. Зменшення собівартості послуг у поєднанні з переглядом тарифної політики дозволить підприємству вийти на стабільний рівень прибутковості.

Завершальним, але не менш важливим напрямом є удосконалення управлінських та стратегічних механізмів. Йдеться про розробку антикризових програм, посилення системи фінансового планування та контролю, а також формування позитивного інвестиційного іміджу. Така стратегія забезпечить не лише подолання поточних проблем, а й створить підґрунтя для сталого розвитку у довгостроковій перспективі.

Висновки до першого розділу:

У першому розділі розглянуто економічну сутність категорії «витрати». Витрати підприємства є однією з ключових економічних категорій, що визначають ефективність його діяльності. Вони відображають процес використання ресурсів у виробництві продукції, виконанні робіт чи наданні послуг і, по суті, є вираженими у грошовій формі витратами праці, матеріалів, фінансових та інших ресурсів.

У науковій літературі немає єдиного підходу до визначення поняття «витрати». Так, з точки зору бухгалтерського обліку витрати трактуються як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати»).

Для організації ефективного обліку та управління витратами застосовується їх багаторівнева класифікація.

Різноманітність класифікацій дозволяє підприємству більш гнучко аналізувати структуру витрат та виявляти резерви їх оптимізації.

Витрати визначають величину собівартості, а отже - формують основу

прибутковості підприємства. Витрати є не лише показником ефективності використання ресурсів, але й важливим інструментом управління фінансовими результатами. Тому, ефективне управління витратами є однією з основних умов забезпечення фінансової стабільності будь якого підприємства.

Також у розділі розглянута організаційна -економічна характеристика досліджуемого підприємства- служби локомотивного господарства як одного из структурних підрозділів регіональної філії «Південна-Західна залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця »

Наведено загальну характеристику діяльності служби локомотивного господарства, розкрито його організаційну структуру. Детальну увагу приділено фінансово-економічному аналізу діяльності служби локомотивного господарства.

Проаналізовано фінансові показники діяльності служби локомотивного господарства за 2024 рік.

Проведений аналіз фінансово-господарської діяльності служби локомотивного господарства дозволяє зробити висновок, що підрозділ функціонує у складних та нестабільних умовах, які характеризуються як окремими позитивними зрушеннями, так і значними фінансовими ризиками.

Насамперед, слід зазначити, що впродовж аналізованого періоду відбулося зростання обсягу господарських засобів. Це може розглядатися як позитивна тенденція, що відображає поступове розширення потенціалу підприємства. Водночас варто підкреслити, що структура активів є диспропорційною: значна їх частина зосереджена у необоротних активах, тоді як частка оборотних активів залишається обмеженою. Такий стан знижує рівень гнучкості у використанні фінансових ресурсів і підвищує капіталомісткість діяльності.

При проведенні аналізу джерел формування капіталу, доцільно зробити висновок, що, незважаючи на певне зростання власних коштів, їхня частка у загальній структурі капіталу є критично низькою. Це зумовлює значну залежність підприємства від позикових ресурсів, передусім короткострокових зобов'язань. Такі тенденції підтверджуються низькими значеннями коефіцієнта автономії та високими показниками фінансової залежності й ризику, що свідчить про

вразливість підприємства до зовнішніх економічних факторів.

Слід також звернути увагу на ліквідність та платоспроможність. Отримані результати засвідчують, що рівень ліквідних активів є недостатнім для покриття поточних зобов'язань. Значний обсяг дебіторської заборгованості, відсутність власних оборотних коштів та обмеженість грошових ресурсів унеможливають своєчасне виконання зобов'язань перед кредиторами, що формує загрозу неплатоспроможності.

Важливе значення має і ділова активність підприємства. Аналіз показав уповільнення оборотності оборотних коштів та збільшення тривалості фінансового циклу. Це означає, що істотна частка капіталу є замороженою у запасах і дебіторській заборгованості, що негативно позначається на ефективності використання ресурсів та потребує удосконалення системи управління оборотними активами.

Окремої уваги заслуговує питання прибутковості. Служба за результатами діяльності є збитковим, а для досягнення беззбитковості йому необхідно суттєво збільшити обсяги реалізації послуг. Це свідчить про необхідність комплексного підходу до оптимізації витрат, перегляду тарифної політики та нарощування доходів.

Таким чином, узагальнюючи результати аналізу, можна зробити висновок, що фінансовий стан служби локомотивного господарства є задовільним, проте нестійким. Позитивною тенденцією є зростання обсягу активів, однак надмірна залежність від позикових коштів, низький рівень ліквідності, уповільнена оборотність та збитковість діяльності створюють серйозні ризики для подальшого розвитку.

Для покращення фінансового стану служби локомотивного господарства необхідно вжити низку заходів. Передусім слід зміцнити фінансову стійкість шляхом скорочення залежності від позикових коштів і нарощування власного капіталу. Важливим є підвищення ліквідності через оптимізацію запасів та прискорення погашення дебіторської заборгованості. Також доцільно прискорити оборотність коштів завдяки сучасним методам управління та автоматизації

розрахунків. Окрему увагу потрібно приділити зниженню витрат і підвищенню рентабельності шляхом застосування ABC-калькулювання та енергоощадних технологій. Завершальним напрямом має стати удосконалення управлінської політики та фінансового планування, що дозволить забезпечити стабільність і стійкий розвиток залізничного транспорту.

2 Бухгалтерський облік витрат служби локомотивного господарства

2.1 Нормативно-правове регулювання обліку та оподаткування витрат в Україні

При веденні бухгалтерського обліку служба локомотивного господарства в своїй діяльності використовує таку нормативно-законодавчу базу:

- Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність;
- Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати";
- Податковий кодекс України;
- Закон України про затвердження типових форм первинного обліку.
- Номенклатура витрат з основних видів економічної діяльності залізничного транспорту України, 2021 рік.

Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16.07.1999 року № 996 – XIV зі змінами та доповненнями визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні та основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

НП(С)БО 16 «Витрати» затверджене Наказом Міністерства Фінансів України від 31.12.1999р. №318. В цьому положенні визначені методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства, порядок формування фінансових результатів, що враховуються при оподаткуванні прибутку і її розкриття в фінансовій звітності.

Відповідно до положення елемент витрат - це сукупність економічно однорідних елементів.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755 - VI зі змінами та доповненнями визначає порядок та методи амортизації, порядок відображення витрат з метою оподаткування.

Номенклатура витрат з основних видів економічної діяльності залізничного транспорту України являє собою перелік згрупованих за певними ознаками витрат, що виникають при виконанні робіт. В основу побудови номенклатури покладено діючу класифікацію витрат різних господарств, що враховує особливості технологічних процесів, які застосовуються на залізничному транспорті.

Наказом Укрзалізниці від 30.12.2015 р. № 103 затверджено План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій залізничного транспорту України, викладений з урахуванням усіх змін і доповнень, до якого також вносилися відповідні зміни, пов'язані із змінами в економічному житті залізничної галузі, а також новими вимогами щодо одержання інформації про окремі господарські операції для прийняття виважених управлінських рішень.

До плану рахунків Укрзалізницею введено аналітичні рахунки, на яких узагальнюється інформація щодо господарських операцій, характерних для підприємств (структурних підрозділів) залізничного транспорту. Введення аналітичних рахунків надає можливість уніфікувати бухгалтерський облік однорідних господарських операцій, отримувати достовірну інформацію, необхідну для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях у такій організаційно складній галузі, як залізничний транспорт.

Наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 затверджено Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, яка встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб незалежно від форми власності.

2.2 Формування виробничої собівартості перевезень

Витрати, які мають вагоме місце в процесі формування виробничої собівартості перевезень та встановленні ціни, відіграють центральне місце у дослідженнях напрямів підвищення прибутковості та рентабельності виробництва.

Собівартість – це грошове вираження витрат підприємства на її виробництво і реалізацію продукції. Продукцією залізничного транспорту є перевезення, а видами продукції - вантажні і пасажирські перевезення, перевезення по видах тяги, сполучень, категоріям потягів, операціям перевізного процесу, по типах вагонів, родам вантажів і т.д. Собівартість цих видів продукції різна. Вона розраховується розподілом витрат, що відносяться до визначеного виду продукції, на кількість одиниць цього виду продукції. Собівартість перевезень на залізничному транспорті офіційно розраховується на двох рівнях: на залізницях і по мережі залізниць у цілому, 10 коп. одиниць продукції. Собівартість вантажних перевезень розраховується на залізницях і мережі залізниць – на 10 тарифних тонно-кілометрів. Середня собівартість залізничних перевезень визначається на 10 приведених тонно-кілометрів.

Приведені тонно-кілометри – це сума тонно-кілометрів і пасажиро-кілометрів. Собівартість приведених послуг з перевезень (робіт і послуг) включена в механізм регулювання економічних взаємин між підприємствами залізничного транспорту і користувачами його послуг, між галуззю і державою, у систему оподатковування.

Склад витрат, що включаються в даний час у собівартість перевезень, значно розширений. Склад витрат визначений Номенклатурою витрат з основних видів економічної діяльності залізничного транспорту України. Собівартість перевезень розраховується по витратах, зв'язаним з основною діяльністю. Витрати по підсобно-допоміжній діяльності по навантаженню і вивантаженню, підвозу і вивозу вантажів у собівартість перевезень не включаються. У собівартості

перевезень враховуються тільки витрати магістрального залізничного транспорту.

На собівартість перевезень впливає обсяг перевезень, дальність перевезення вантажів і пасажирів, величина якісних показників використання рухомого складу, застосування нових прогресивних видів техніки і технологій, нормування трудових і матеріальних ресурсів, продуктивність праці, удосконалення інформаційної бази обліку і форм звітності, а також методів калькулювання по видах продукції і робіт

Витрати операційної діяльності складаються з собівартості перевезень, адміністративних витрат та інших операційних витрат.

Витрати включають в себе наступні елементи: витрати на оплату праці, відрахування на соціальні потреби, матеріальні витрати, паливо, енергія, амортизація та інші витрати.

До складу елемента «Витрати на оплату праці» включаються заробітна плата за окладами і тарифами, премії та заохочення, матеріальна допомога, компенсаційні виплати, оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу, інші витрати на оплату праці.

По елементу «Відрахування на соціальні потреби» відбивають єдиний соціальний внесок.

До складу елемента «Матеріальні витрати» включається вартість витрачених у процесі перевезень і допоміжному виробництві: сировини і основних матеріалів; купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів; запасних частин; тари і тарних матеріалів; допоміжних та інших матеріалів.

У витратах на «Паливо» відбивають вартість набутого палива всіх видів, витраченого на тягу поїздів, опалення будинків та інші технологічні мети.

У витратах на «Електроенергію» враховують вартість всіх видів покупною енергії, витраченої на пересування поїздів із електричною тягою, на технологічні, енергетичні, освітлювальні та інші виробничі потреби.

До складу елемента «Амортизація» включається сума нарахованої амортизації основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів.

До складу елемента «Інші операційні витрати» включаються відносять податки, збори, відрахування на спеціальні позабюджетні фонди, платежі по обов'язковому страхуванню майна підприємства, платежі за кредитами, витрати на відрядження, на послуги зв'язку, плата за розрахунково-касове обслуговування, надбавка за роз'їзний характер роботи, оплата рахунків за виконаний капітальний та поточний ремонт основних засобів, плату стороннім підприємствам за пожежну і сторожову охорону, підготовку і перепідготовку кадрів, обчислювальних центрів, відрахування на для створення ремонтного фонду, й ін.

Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яку було реалізовано протягом звітного періоду, нерозподілених постійних витрат і наднормативних виробничих витрат.

До виробничої собівартості послуг з перевезень включаються:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- змінні та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Прямі матеріальні витрати - це витрати, до складу яких включається вартість витрачених матеріалів, запасних частин, палива та електроенергії, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

Прямі витрати на оплату праці - це основна і додаткова заробітна плата та інші заохочувальні і компенсаційні виплати, що входять до фонду оплати праці робітників.

До складу інших прямих витрат включаються всі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати не включаються до складу виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), не підлягають розподілу на кожний об'єкт витрат, а включаються до собівартості реалізованої продукції в періоді їх виникнення, тобто потрапляють до складу витрат звітного періоду. Відповідно в бухгалтерському обліку при цьому робиться запис за дебетом

рахунка 90 «Собівартість реалізації» в кореспонденції з кредитом рахунка 91 «Загальновиробничі витрати».

Таким чином, у бухгалтерському обліку загальновиробничі витрати може бути включено як до складу виробничої собівартості продукції, робіт, послуг (змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати), так і віднесено до собівартості реалізованої продукції, робіт, послуг (нерозподілені постійні загальновиробничі витрати).

Така складова собівартості реалізації, як наднормативні виробничі витрати, під якими мається на увазі витрачання (використання) ресурсів на виробництво понад норми, нормативи, розцінки тощо. Виділення в бухгалтерському обліку таких витрат до окремої групи пояснюється тим, що згідно з принципом обачності повинні застосовуватися такі методи оцінки, які запобігають завищенню вартості активів (у тому числі запасів) підприємства.

Відповідно до складу виробничої собівартості включаються лише ті витрати, які передбачені нормами та технологією виробництва (у межах установлених норм та нормативів). А от наднормативні витрати на виробництво готової продукції є витратами звітного періоду і мають бути віднесені на собівартість не виготовленої, а реалізованої продукції. Причому, наднормативні витрати включаються до собівартості реалізованої продукції, робіт, послуг (за рішенням керівника підприємства) тільки у випадку, якщо вони не пов'язані з нестачами, псуванням, нетехнологічним використанням та порушенням правил зберігання.

Собівартість реалізації перевезень відображається на рахунку № 9030 «Собівартість реалізованих послуг з перевезень». За дебетом рахунку № 9030 «Собівартість реалізації» відображається сума фактичної виробничої собівартості наданих послуг, за кредитом - списання в порядку закриття дебетових обігів на дебет рахунку №79 «Фінансові результати».

2.3 Синтетичний облік виробничих витрат служба локомотивного господарства

Синтетичний облік, що дає загальну сумарну характеристику експлуатаційних витрат, що необхідні для визначення фінансових результатів роботи, ведуть на активному калькуляційному рахунку 23 «Виробництво».

Особливість застосування цього рахунку становить те, що облік витрат за дебетом здійснюють протягом року наростаючим підсумком, а наприкінці року вся нарахована сума експлуатаційних витрат на підставі бухгалтерської довідки списується на рахунок 9030 «Собівартість реалізованих послуг з перевезень». При цьому субрахунок 23 закривається і на кінець року сальдо немає.

Бухгалтерські записи з обліку виробничих витрат служба локомотивного господарства надані в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Бухгалтерські записи з обліку витрат за 2024 рік

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, тис.грн.
1	2	3	4
Нарахована заробітна плата працівникам служби локомотивного господарства	2344	6610	1454974
Нараховано єдиний соціальний внесок с заробітної плати працівників служби локомотивного господарства	2344	651500	313672
Списані матеріали, використаних на потреби локомотивного господарства	2344	2010	620018
Списано паливо , використаного на потреби локомотивного господарства	2344	2030	2034012
Прийнято рахунок за електроенергію, витрачену на потреби локомотивної служби	2344	6850	2979971
Нарахована амортизація на вартість основних засобів	2344	1310	512310
Відображені інші витрати	2344	683	-83021
Списані експлуатаційні витрати	903	2344	7831936

Служба локомотивного господарства облік прямих витрат основної та допоміжної діяльності здійснює на субрахунках другого і третього порядку, передбачених в рахунку 23 «Виробництво» Планом рахунків, затвердженим

наказом «Укрзалізниці» для підприємств і організацій галузі.

2.4 Облік загальновиробничих витрат та порядок їх розподілу

Загальновиробничі витрати – це витрати на обслуговування та управління виробництвом, які не можуть бути віднесені прямо на відповідний вид перевезень (пасажирські, вантажні) та виконаних робіт.

Це виробничі накладні витрати на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, бригадами та іншими підрозділами, а також витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування. До них належать:

- витрати на управління виробництвом;
- амортизація основних засобів загальновиробничого призначення;
- амортизація нематеріальних активів загальновиробничого призначення;
- витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;
- витрати на вдосконалення технології й організації виробництва;
- витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень;
- витрати на обслуговування виробничого процесу;
- інші витрати.

Загальновиробничі витрати поділяються на змінні і постійні. Змінні загальновиробничі витрати - витрати на обслуговування та управління виробництвом, що змінюються прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності. Постійні загальновиробничі витрати - витрати на обслуговування і управління виробництвом, що залишаються незмінними при зміні обсягу діяльності. Перелік і склад постійних і змінних загальновиробничих витрат філії наведено в Обліковій політики АТ «Укрзалізниця».

Змінні та постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат (вид продукції, робіт, послуг) із використанням бази розподілу.

Для визначення суми розподілених і нерозподілених постійних загальновиробничих витрат у якості бази розподілу використовується нормальна виробнича потужність. Під нормальною виробничою потужністю розуміється очікуваний середній рівень діяльності, який може бути досягнутий за умови нормальної діяльності підприємства протягом кількох років або операційних циклів з урахуванням моментів зниження рівня нормальної виробничої потужності у зв'язку із запланованими ремонтними та подібними роботами.

Служба для включення постійних загальновиробничих витрат до витрат на виробництво продукції (робіт, послуг) і до собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) за базу розподілу приймають обсяг виконаних робіт (послуг).

Загальновиробничі витрати, які включаються до витрат на виробництво продукції, робіт, послуг (змінні та постійні розподілені), спочатку розподіляються між господарствами перевезень та господарствами допоміжного виробництва філій пропорційно витрат на оплату праці по цих господарствах, а потім між окремими видами робіт (послуг) також пропорційно витрат на оплату праці працівників, зайнятих у виробництві кожного з відповідних видів робіт (послуг).

Підприємствам слід обирати ту базу розподілу, яка найбільш точно відображає зв'язок між загальновиробничими витратами та обсягом реалізованих робіт(послуг). В службі змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожний об'єкт витрат пропорційно фонду оплати праці працівників виробництва з врахуванням фактичного обсягу наданих послуг.

Синтетичний облік ведеться на рахунку 9110 «Загальновиробничі витрати». За дебетом цього рахунку відображається сума визнаних витрат пов'язаних з організацією виробництва, за кредитом – щомісячне, за відповідним розподілом, списання на рахунок 2344 «Виробництво».

Бухгалтерські записи з обліку загальновиробничих витрат надані в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Бухгалтерські записи з обліку загальновиробничих витрат

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, тис. грн.
1	2	3	4
Нарахована заробітна плата працівникам загальновиробничого призначення	9110	6610	35991
Відображенні відрахування на соціальні заходи	9110	6510	7733
Самсані виробничі запаси на загальновиробничі потреби	9110	2010	1557
Списано паливо на загальновиробничі потреби	9110	2030	1140
Прийнято рахунок за електроенергію, витрачену на загальновиробничі потреби	9110	6310	342
Нарахована амортизація по основним засобам загальновиробничого призначення	9110	1310	1803
Списані інші витрати	9110	6830	31196
Списані розподілені загальновиробничі витрати	2344	9110	26900

В кінці звітної періоду загальновиробничі витрати списуються на рахунок витрат, які прямо включаються до виробничої собівартості перевезень, в сумі розподілених загальновиробничих витрат.

Аналітичний облік за рахунком 9110 „Загальновиробничі витрати» ведеться згідно з Номенклатурою витрат з основних видів економічної діяльності залізничного транспорту України за статтями та економічними елементами субрахунку 9110 „Загальновиробничі витрати з перевезень».

2.5 Облік адміністративних витрат

Витрати, що не пов'язані з основною діяльністю АТ « Укрзалізниця », класифікуються за такими основними групами:

- адміністративні витрати;
- витрати на збут;
- інші операційні витрати;
- втрати від участі в капіталі;
- фінансові витрати;

- інші витрати;
- витрати з податку на прибуток.

Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), поділяються на адміністративні, витрати на збут та інші операційні витрати. Ці витрати є витратами звітного періоду.

Адміністративні витрати - загальногосподарські витрати, спрямовані на управління та обслуговування підприємства. Згідно облікової політики АТ «Укрзалізниця» до адміністративних витрат належать, зокрема (але не виключно), такі витрати:

- загальні корпоративні витрати (організаційні, представницькі витрати, а також витрати на проведення щорічних зборів учасників), тощо;
- витрати на службові відрядження адміністративного персоналу (апарату управління);
- витрати на утримання основних засобів та інших матеріальних необоротних активів, що використовуються апаратом управління (операційна оренда, страхування майна, поточний ремонт, амортизація);
- амортизація нематеріальних активів, що використовуються апаратом управління;
- витрати на утримання приміщень, що використовуються апаратом управління (опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення (холодна і технічна вода), охорона);
- витрати на виплату винагород за професійні послуги – юридичні, аудиторські, консалтингові, інформаційні, нотаріальні, послуги з оцінки майна та інші послуги сторонніх організацій;
- витрати на зв'язок – телефон (стаціонарний і мобільний), телефакс, послуги Інтернет, пошта, телеграф, телекс, інше;
- витрати на врегулювання спорів у судових органах;
- заробітна плата і витрати на соціальне страхування адміністративного персоналу, резерв відпусток, а також премії адміністративному персоналу;

- витрати на відбір, найм і навчання адміністративного персоналу;
- витрати на розрахунково-касове обслуговування, витрати комісійних винагород банкам, пов'язані з операціями купівлі-продажу валюти, та інші послуги банків;
- канцелярські витрати;
- транспортні витрати адміністративного персоналу (у тому числі, доставка співробітників з/до місця роботи, техогляди автомобілів, паливо для автотранспорту);
- техобслуговування комп'ютерів та оргтехніки;
- витрати на передплату газет і журналів;
- кур'єрські послуги;
- податки, збори та інші передбачені законодавством платежі (крім податку на прибуток та податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);
- інші адміністративні витрати.

Детальний перелік адміністративних витрат визначено в Номенклатурі витрат з основних видів економічної діяльності залізничного транспорту України. Облік адміністративних витрат ведеться на рахунку 92 «Адміністративні витрати», рахунок активний, за дебетом відображається сума визнаних витрат, за кредитом - їхнє списання в дебет рахунку 791 «Фінансові результати». Бухгалтерські записи з обліку адміністративних витрат надані в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Бухгалтерські записи з обліку адміністративних витрат

Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	2	3
Списано матеріальні витрати на утримання офісу	92	20
Нараховано амортизацію основних засобів загальногосподарського призначення	92	131
Нараховано амортизацію нематеріальних активів	92	132
Нараховано заробітну плату апарату управління	92	661
Нараховано відрахування в органи соціального страхування	92	65
Прийнято рахунок постачальника за електроенергію, опалення, водопостачання	92	631
Отримано послуги інших кредиторів (юридичні, аудиторські)	92	685
Відображено витрати послуг зв'язку	92	685

Продовження таблиці 2.3

1	2	3
Затверджено авансовий звіт про витратикоштів на відрядження керівника підприємства	92	372
Перераховано банку за розрахунково-касове обслуговування	92	31
Списано адміністративні витрати на фінансовий результат	79	92

В службі локомотивного господарства відсутні адміністративні витрати.

2.6 Облік витрат на збут

Витрати на збут – витрати, пов’язані з реалізацією (збутом) продукції, товарів і послуг залізничного транспорту.

До витрат на збут залізничного транспорту належать, зокрема (але не виключно), такі витрати:

- витрати пакувальних матеріалів для упаковки готової продукції (товарів, інших активів);

- витрати на оплату праці і нарахування єдиного соціального внеску на фонд оплати праці співробітників ,зайнятих збутом та продажем продукції/послуг;

- витрати на відрядження співробітників, зайнятих збутом та продажем продукції/послуг;

- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов’язаних зі збутом продукції (операційна оренда, страхування, амортизація, поточний ремонт, опалення, освітлення, охорона тощо);

- витрати на рекламу в електронних ресурсах, періодичних виданнях, а також зовнішню рекламу;

- витрати на організацію та проведення прийомів;

- витрати на дослідження ринку;

- витрати на транспортування, перевалку і страхування готової продукції

(товарів), транспортно-експедиційні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору поставки;

-витрати на гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування;

-витрати на транспортування готової продукції між складами та підрозділами підприємства;

-інші витрати, пов'язані з просуванням і реалізацією послуг, товарів і продукції.

Детальний перелік витрат на збут визначено в Номенклатурі витрат з основних видів економічної діяльності залізничного транспорту України. Облік витрат на збут ведеться на рахунку 93 «Витрати на збут», рахунок активний, за дебеом відображається сума визнаних витрат, за кредитом - їхнє списання в дебет рахунок 791 «Фінансові результати».

Бухгалтерські записи з обліку витрат на збут надано у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Бухгалтерські записи з обліку витрат на збут

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, тис грн
Нараховано заробітну плату працівникам, які зайняти збутом продукції, товарів	93	661	57
Нараховано відрахування в органи соціального страхування	93	65	12
Списано матеріали, які використані при збуті продукції, товарів	93	20	26
Нараховано амортизацію з вартості основних засобів, використаних для реалізації продукції, товарів	93	131	124
Прийнято витрати на утримання складу	93	631,685	187
Прийнято витрати по ремонту складу	93	631, 685	97
Прийнято маркетингові послуги	93	685	31
Затверджено авансовий звіт про витрати на відрядження працівників	93	372	6
Списано витрати на збут на фінансовий результат	79	93	540

Облік за рахунком 93 «Витрати на збут», ведеться за економічними елементами та статтями Номенклатури витрат з основних видів економічної діяльності залізничного транспорту України, які наприкінці року списують в

дебет рахунку 79 «Фінансові результати».

2.7 Облік інших операційних витрат

Інші операційні витрати – витрати, пов'язані з операційною діяльністю залізничного транспорту, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративних витрат та витрат на збут.

Інші операційні витрати включають такі групи витрат:

- витрати на дослідження і розробки;
- витрати на купівлю-продаж іноземної валюти;
- собівартість реалізованих виробничих запасів, а також необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу;
- сумнівні та безнадійні борги;
- втрати від курсової різниці;
- втрати від знецінення запасів та необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу;
- нестачі і втрати від псування цінностей;
- визнані штрафи, пені, неустойки;
- інші витрати операційної діяльності.

Витрати на дослідження і розробки обліковуються на субрахунку 941 «Витрати на дослідження і розробки».

Витрати на купівлю - продаж іноземної валюти включають від'ємну різницю між ціною купівлі-продажу іноземної валюти та її балансовою вартістю. Такі витрати обліковуються на субрахунку 942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти».

Собівартість реалізованих запасів/необоротних активів та (груп вибуття), утримуваних для продажу, для цілей бухгалтерського обліку складається з їх балансової вартості та витрат, пов'язаних з доведенням їх до необхідного для реалізації стану. Такі витрати обліковуються на субрахунку 943 «Собівартість

реалізованих виробничих запасів».

Витрати за сумнівними та безнадійними боргами включають суми нарахувань резерву сумнівних боргів на дебіторську заборгованість, у тому числі заборгованість бюджету за податками (крім податку на прибуток), а також суми списаної безнадійної заборгованості в разі недостатності/відсутності резерву сумнівних боргів для здійснення такого списання. Витрати за сумнівними та безнадійними боргами обліковуються на субрахунку 944 «Сумнівні та безнадійні борги».

Втрати від курсової різниці включають втрати від зміни курсу валюти за операціями, активами і зобов'язаннями, пов'язаними з діяльністю залізничного транспорту. Втрати від курсової різниці обліковуються на субрахунку 945 «Втрати від операційної курсової різниці».

Втрати від знецінення запасів та необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу обліковуються на субрахунку 946 «Втрати від знецінення запасів».

Нестачі і втрати від псування цінностей - нестачі грошових коштів та інших цінностей, а також втрати від псування цінностей, що виявлені в процесі заготовлення, переробки, зберігання і реалізації. До складу витрат списується балансова вартість втрачених активів. Таке списання відображається в обліку на субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей».

Визнані штрафи, пені, неустойки - сума визнаних філією фінансових санкцій за невиконання норм законодавства та умов договорів.

Витрати від зміни вартості активів, що обліковуються за справедливою вартістю, обліковуються на субрахунку 940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю», де узагальнюється інформація про витрати від первісного визнання та зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю. У рядку «Інші операційні витрати» відображається перевищення витрат від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю над доходами за відповідними операціями.

Інші витрати операційної діяльності служби- витрати, що не включені до попередніх груп інших операційних витрат, обліковуються на субрахунок 949 «Інші витрати операційної діяльності».

Для обліку інші операційних витрат планом рахунків призначений рахунок 94 «Інші оперативні витрати» , рахунок активний, по дебету відображається сума визнаних витрат, по кредиту - їхнє списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Бухгалтерські записи з обліку операційних витрат надані у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Бухгалтерські записи з обліку операційних витрат

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, тис. грн.
Нарахована матеріальна допомога непрацюючим	9410	6630	5230
Прийнто штраф за незбережені перевезення	9480	6310	143
Списані реалізовані необоротні активи, які утримувані для продажу	9430	2860	27383
Створено резерв сумнівних боргів	9410	38	17811
Прийнто штраф за прострочку в доставці вантажів	9480	6310	1565
Інші витрати операційної діяльності	9490	6830	43605
Списані операційні витрати	79	94	95737

Облік за рахунком 94 «Інші оперативні витрати» ведеться за економічними елементами та статтями Номенклатури витрат з основних видів економічної діяльності залізничного транспорту України , які наприкінці року списують в дебет рахунку 79 « Фінансові результати».

2.8 Облік фінансових витрат

Фінансові витрати (витрати за позиками) - витрати на сплату відсотків та інші витрати, понесені товариством у зв'язку із запозиченням коштів.

До фінансових витрат належать:

-відсотки за кредит;

-інші фінансові витрати.

Інші фінансові витрати включають, зокрема:

-відсотки за договорами оренди (фінансової, операційної);

-відсотки за облігаціями;

-процентні витрати за зобов'язаннями за визначеними виплатами;

-витрати від зміни графіка погашення дебіторської та (або) кредиторської заборгованості;

-витрати від дисконтування: довгострокових позик працівникам та довгострокових забезпечень персоналу (процентні витрати);

-інші фінансові витрати.

Відсотки нараховані визнаються витратами в періоді, до якого вони належать, виходячи з бази їх нарахування та строку використання коштів (інших активів).

Облік витрат за відсотками по банківським кредитам ведеться з використанням субрахунку 951 «Відсотки за кредит».

Витрати від амортизації фінансових зобов'язань виникають, наприклад, у разі відстрочення платежу за отримані службою товари, роботи, послуги, коли утворюється різниця між справедливою вартістю поточної кредиторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів та/або їх еквівалентів, які підлягають сплаті за отримані товари, роботи, послуги.

Облік витрат від амортизації фінансових зобов'язань ведеться на субрахунку 9522 «Інші фінансові витрати».

Облік інших фінансових витрат (наприклад, витрат на відсотки за договорами оренди (фінансової, операційної), витрат на відсотки за облігаціями, витрат від зміни графіка погашення дебіторської/кредиторської заборгованості) ведеться на субрахунку 952 «Інші фінансові витрати».

Втрати від участі в капіталі визнаються при зменшенні частини в чистих активах об'єкта інвестування внаслідок визнання таким об'єктом збитку.

Облік втрат від участі в капіталі ведеться на рахунку 96 «Втрати від участі в капіталі». з використанням субрахунків .

Бухгалтерські записи з обліку фінансових витрат надані у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Бухгалтерські записи з обліку фінансових витрат

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, тис. грн.
Нараховані інші фінансові витрати	9522	685	8892
Списані фінансові витрати	79	9522	8892

Витрати за рахунком 9522 «Інші фінансові витрати» списують в дебет рахунку 79 «Фінансові результати».

2.9 Облік інших витрат

Інші витрати – витрати, які виникають у процесі господарської діяльності (крім фінансових витрат), але не пов’язані з операційною діяльністю залізничного транспорту.

Інші витрати включають:

- собівартість реалізованих фінансових інвестицій;
- втрати від зменшення корисності необоротних активів;
- залишкова вартість необоротних активів, що вибувають з активів залізничного транспорту без переведення їх у групу необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу;
- уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій;
- витрати по списанню необоротних активів;
- інші витрати звичайної діяльності.

Собівартість реалізованих фінансових інвестицій включає балансову вартість фінансових інвестицій на дату реалізації, а також витрати, пов’язані з такою реалізацією. Собівартість обліковується на субрахунку 971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій».

Втрати від зменшення корисності необоротних активів обліковуються на

субрахунку 972 «Втрати від зменшення корисності активів».

Втрати від уцінки необоротних активів включають суми зменшення балансової вартості основних засобів внаслідок їх переоцінки, за умови, якщо по відповідному уціненому основному засобу відсутній залишок резерву дооцінки у складі капіталу. Витрати від уцінки фінансових інвестицій включають зменшення справедливої вартості фінансових інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю. Втрати від уцінки необоротних активів і фінансових інвестицій обліковуються на субрахунку 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій».

Витрати по списанню необоротних активів включають суми залишкової вартості необоротних активів при їх ліквідації (списанні) та витрати, пов'язані з такою ліквідацією (списанням), зокрема витрати з розбирання, демонтажу об'єкта, що списується. Такі витрати обліковуються на субрахунку 976 «Списання необоротних активів».

Інші витрати діяльності – це витрати, що не включені до попередніх груп інших витрат, обліковуються на субрахунку 977 «Інші витрати діяльності».

Бухгалтерські записи з обліку інших витрат надані у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Бухгалтерські записи з обліку інших витрат

Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, тис. грн.
Списана залишкова вартість необоротних активів при їх ліквідації та витрати, пов'язані з такою ліквідацією зокрема витрати з розбирання, демонтажу об'єкта, що списується	976	10	7383
Списана витрати, пов'язані з ліквідацією необоротних активів), зокрема витрати з розбирання, демонтажу об'єкта, що списується	976	685	3653
Списані інші витрати	79	976	11036

Витрати за рахунком 976 «Списання необоротних активів» списують в дебет рахунку 79 «Фінансові результати».

2.10 Відображення витрат у фінансовій звітності

Метою складання звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період. Зміст і форма звіту про фінансові результати, а також загальні вимоги до розкриття його статей визначено НП(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати». Звіт надає інформацію про результати діяльності підприємства за звітний період та є основою для визначення його прогнозів на майбутні періоди. Звіт про фінансові результати складається з трьох розділів.

В першому розділі звіту про фінансові результати виділені статті, які дають змогу визначити фінансовий результат від видів діяльності, від операційної (собівартість перевезень, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати) та іншої діяльності (витрати від участі в капіталі, фінансові витрати, інші). Така класифікація витрат має дуже важливе значення для оцінки діяльності підприємства.

Другий розділ цього звіту - елементи операційних витрат - надає змогу провести необхідний аналіз структури витрат на виробництво, управління, збут та інших операційних витрат за економічними елементами та використовується для складання звіту про рух грошових коштів (під час коригування суми нерозподіленого прибутку на негрошові статті, зокрема на суму амортизації). Витрати в розрізі елементів витрат відображаються в II розділі Звіту про фінансові результати та групуються за такими видами:

- матеріальні витрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати.

Третій розділ «Розрахунок показників прибутковості акцій» заповнюють

акціонерні товариства, прості акції яких відкрито продаються та купуються на фондових біржах, включаючи товариства, де такі акції перебувають у процесі випуску. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Проміжна (місячна, квартальна) звітність, яка охоплює певний період, складається наростаючим підсумком з початку звітного року.

2.11 Облік витрат згідно Податкового кодексу

У Податковому кодексі України, визначено, що витрати - це сума будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснених для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім зміни капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником). Згідно Податкового кодексу України витрати, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування, складаються із:

- витрат операційної діяльності;
- інших витрат.

Витрати операційної діяльності включають:

- собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та інші витрати беруться для визначення об'єкта оподаткування;

- витрати банківських установ, до яких відносяться: процентні витрати за кредитно-депозитними операціями, в тому числі за кореспондентськими рахунками та коштами до запитання, цінними паперами власного обігу; комісійні витрати, в тому числі за кредитно-депозитними операціями, розрахунково-касове обслуговування, інкасацію та перевезення цінностей, операціями з цінними паперами, операціями на валютному ринку, операціями з довірчого управління; від'ємний результат (збиток) від операцій з купівлі/продажу іноземної

валюти та банківських металів;від'ємне значення курсових різниць від переоцінки активів та зобов'язань у зв'язку зі зміною офіційного курсу національної валюти до іноземної валюти;суми страхових резервів;суми коштів (зборів), внесені до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;витрати з придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги (факторинг); витрати, пов'язані з реалізацією заставленого майна;інші витрати, прямо пов'язані зі здійсненням банківських операцій та наданням банківських послуг;інші витрати.

Витрати, що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, крім нерозподільних постійних загальновиробничих витрат, які включаються до складу собівартості реалізованої продукції в періоді їх виникнення, визнаються витратами того звітного періоду, в якому визнано доходи від реалізації таких товарів, виконаних робіт, наданих послуг.

Інші витрати визнаються витратами того звітного періоду, в якому вони були здійснені, згідно з правилами ведення бухгалтерського обліку, з урахуванням наступного:

- датою здійснення витрат, нарахованих платником податку у вигляді сум податків та зборів, вважається останній день звітного податкового періоду, за який проводиться нарахування податкового зобов'язання з податку та збору;

- датою визнання та сумою витрат платника податку від здійснення кредитно-депозитних операцій, у тому числі субординованого боргу, є дата визнання процентів (комісійних та інших платежів, пов'язаних зі створенням або придбанням кредитів, вкладів (депозитів) та їх сума, визначені згідно з правилами бухгалтерського обліку.

Собівартість виготовлених та реалізованих товарів виконаних робіт, наданих послуг складається з витрат, прямо пов'язаних з виробництвом таких товарів, виконанням робіт, наданням послуг, а саамепрямих матеріальних витрат;прямих витрат на оплату праці;амортизації виробничих основних засобів та нематеріальних активів, безпосередньо пов'язаних з виробництвом товарів, виконанням робіт, наданням послуг;загальновиробничі витрати, які відносяться на собівартість виготовлених та реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг відповідно

до положень (стандартів) бухгалтерського обліку; вартості придбаних послуг, прямо пов'язаних з виконанням робіт, наданням послуг; інших прямих витрат.

Таблиця 2.7 – Склад собівартості виконаних робіт, наданих послуг

Найменування витрат	Характеристика
1	2
Прямі матеріальні витрати	Включається вартість сировини та основних матеріалів, що утворюють основу виготовленого товару, виконаної роботи, наданої послуги, придбаних напівфабрикатів та комплектувальних виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат. Прямі матеріальні витрати зменшуються на вартість зворотних відходів, отриманих у процесі виробництва, які оцінюються у порядку, визначеному в положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку.
Прямі витрати на оплату праці	Включається заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві товарів (виконанні робіт, наданні послуг), які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат
Загальновиробничі витрати	До складу цих витрат включаються: а) витрати на управління виробництвом (оплата праці працівників апарату управління цехами, дільницями відповідно до законодавства тощо; внески на соціальні заходи; медичне страхування, страхування відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення», працівників апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо); б) амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення; в) амортизація нематеріальних активів загальновиробничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення; г) витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, оперативну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення; г) витрати на вдосконалення технології та організації виробництва (оплата праці та внески на соціальні заходи, працівників, зайнятих удосконаленням технології та організації виробництва, поліпшенням якості продукції, підвищенням її надійності, довговічності, інших експлуатаційних характеристик у виробничому процесі; витрати матеріалів, придбаних комплектувальних виробів і напівфабрикатів, оплата послуг сторонніх організацій); д) витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інші послуги з утримання виробничих приміщень; е) витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загальновиробничого персоналу; внески на соціальні заходи; медичне страхування, страхування відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» та страхування за довгостроковими договорами страхування життя, робітників та працівників апарату управління виробництвом; витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг);

Продовження таблиці 2.7

1	2
Загальновиробничі витрати	є) витрати на охорону праці, техніку безпеки, понесені відповідно до законодавства;
	ж) суми витрат, пов'язаних із підтвердженням відповідності продукції, систем якості, систем управління якістю, систем екологічного управління, персоналу, встановленим вимогам відповідно до Закону України «Про підтвердження відповідності»;
	з) суми витрат, пов'язаних з розвідкою/дорозвідкою та облаштуванням нафтових та газових родовищ (за винятком витрат на спорудження будь-яких свердловин, що використовуються для розробки нафтових та газових родовищ, понесених з моменту зарахування таких свердловин до експлуатаційного фонду, а також інших витрат, пов'язаних з придбанням/виготовленням основних засобів, які підлягають амортизації);
	и) інші загальновиробничі витрати (внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, інструментів із складів до цехів і готової продукції на склади); нестачі незавершеного виробництва, нестачі і втрати від псування матеріальних цінностей у цехах у межах норм природного убутку згідно із затвердженими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, нормативами;
Інші прямі витрати	Включаються всі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені на конкретний об'єкт витрат, у тому числі внески на соціальні заходи, плата за оренду земельних і майнових паїв, кооперативні виплати фізичним особам - членам виробничого сільськогосподарського кооперативу, які не є підприємцями та які беруть трудову участь у діяльності такого сільськогосподарського кооперативу.
Інші витрати	До складу інших витрат включаються: 1) адміністративні витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством: – загальні корпоративні витрати, в тому числі організаційні витрати, – витрати на проведення річних та інших зборів органів управління; на службові відрядження й утримання апарату управління підприємством (у тому числі на оплату праці адміністративного апарату) та іншого загальногосподарського персоналу; – витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів загальногосподарського використання (оперативна оренда (у тому числі оренда легкових автомобілів), придбання пально-мастильних матеріалів, стоянка, паркування легкових автомобілів, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона); – винагороди за консультаційні, інформаційні, аудиторські та інші послуги, що отримує платник податку для забезпечення господарської діяльності; – витрати на оплату послуг зв'язку (пошта, телеграф, телефон, телекс, телефакс, стільниковий зв'язок та інші подібні витрати); – амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання; – витрати на врегулювання спорів у судах;

Продовження таблиці 2.7

1	2
Інші витрати	– плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків; – інші витрати загальногосподарського призначення;
	2) витрати на збут, які включають витрати, пов'язані з реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг: – витрати на пакувальні матеріали для затарювання товарів на складах готової продукції; – витрати на ремонт тари; – оплата праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам та працівникам підрозділів, що забезпечують збут; – витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг), на передпродажну підготовку товарів; – витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом; – витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, пов'язаних зі збутом товарів, виконанням робіт, наданням послуг; – витрати на транспортування, перевалку і страхування товарів, транспортно-експедиційні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису) поставки;
	3) витрати на збут, які включають витрати, пов'язані з реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг:
	– витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування; – витрати на транспортування готової продукції (товарів) між складами підрозділів підприємства; інші витрати, пов'язані зі збутом товарів, виконанням робіт, наданням послуг;
	4) інші операційні витрати, що включають, зокрема: – витрати за операціями в іноземній валюті, втрати від курсової різниці; – амортизацію наданих в оперативну оренду необоротних активів; амортизацію необоротних та нематеріальних активів у складі об'єктів, отриманих у концесію відповідно до Закону України «Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів централізованого водо-, теплопостачання і водовідведення, що перебувають у комунальній власності»; – інші витрати операційної діяльності, пов'язані з господарською діяльністю, у тому числі, але не виключно: – суми коштів, внесені до страхових резервів; – суми нарахованих податків та зборів.
	5) фінансові витрати, до яких належать витрати на нарахування процентів та інші витрати підприємства в межах норм, встановлених цим Кодексом, пов'язані із запозиченнями (крім фінансових витрат, які включені до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку);
	6) фінансових витрат), не пов'язані безпосередньо з виробництвом та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуги коштів або вартість товарів, виконаних робіт, наданих послуг, добровільно перераховані (передані) протягом звітного року до Державного бюджету України або бюджетів місцевого самоврядування, до неприбуткових організацій.

Витрати, які враховуються для визначення об'єкта оподаткування, визнаються на підставі первинних документів, що підтверджують здійснення платником податку витрат, обов'язковість ведення і зберігання яких передбачено правилами ведення бухгалтерського обліку, та інших документів.

У разі, якщо платник податку здійснює виробництво товарів, виконання робіт, надання послуг з довготривалим (більше одного року) технологічним циклом виробництва за умови, що договорами, укладеними на виробництво таких товарів, виконання робіт, надання послуг, не передбачено поетапної їх здачі, до витрат звітного податкового періоду включаються витрати, пов'язані з виробництвом таких товарів, виконанням робіт, наданням послуг у цьому періоді.

Платник податку для визначення об'єкта оподаткування має право на врахування витрат, підтверджених документами, що складені нерезидентами відповідно до правил інших країн.

Суми, відображені у складі витрат платника податку, у тому числі в частині амортизації необоротних активів, не підлягають повторному включенню до складу його витрат.

Висновки до другого розділу

У другому розділі досліджено практичні аспекти організації обліку витрат на прикладі структурного підрозділу АТ «Укрзалізниця».

У ході дослідження з'ясовано, що нормативно-правове регулювання обліку витрат в Україні здійснюється через систему законодавчих актів, Податковий кодекс, а також Національне Положення (Стандарти) бухгалтерського обліку. Окрему увагу приділено НП(С)БО 16 «Витрати», яке визначає методологічні засади їх визнання, групування та відображення у звітності. Також простежено вимоги міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), які акцентують увагу на прозорості та достовірності відображення витрат, що є особливо важливим у контексті інтеграції України до європейського економічного простору.

Служба локомотивного господарства у своїй діяльності керується

законодавством України, актами Акціонерного Товариства «Українська залізниця». При веденні бухгалтерського обліку Служба локомотивного господарства в своїй діяльності використовує нормативно-законодавчу базу:

- Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність;
- Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати";
- Податковий кодекс України;
- Номенклатура витрат з основних видів економічної діяльності залізничного транспорту України та інші.

Витрати з перевезень (експлуатаційні витрати) являють собою грошове вираження витрат ресурсів на переміщення вантажів і пасажирів.

Виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) складається з таких груп витрат : прямі витрати, розподілені постійні загальновиробничі витрати, змінні загальновиробничі витрати.

Прямі витрати - витрати, що можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом.

Загальновиробничі витрати - це витрати на обслуговування та управління виробництвом, що не можуть бути віднесені прямо на відповідний вид перевезень (пасажирські, вантажні) та виконаних робіт.

Постійні загальновиробничі витрати - витрати на обслуговування та управління виробництвом, що залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягів діяльності.

Змінні загальновиробничі витрати - витрати на обслуговування та управління виробництвом, що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності.

Синтетичний облік експлуатаційних витрат ведуть на активному калькуляційному рахунку 23 «Виробництво». Особливість застосування цього рахунку становить те, що облік витрат за дебетом здійснюють протягом року наростаючим підсумком, а наприкінці року вся нарахована сума експлуатаційних витрат на підставі бухгалтерської довідки списується на рахунок 9030

«Собівартість реалізованих послуг з перевезень». При цьому субрахунок 23 закривається і на кінець року сальдо немає.

Синтетичний облік загальновиробничих витрат ведеться на рахунку 9110 «Загальновиробничі витрати». За дебетом цього рахунку відображається сума визнаних витрат пов'язаних з організацією виробництва, за кредитом - щомісячне, за відповідним розподілом, списання на рахунок 23 «Виробництво».

Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), поділяються на адміністративні, витрати на збут та інші операційні витрати.

Служба локомотивного господарства складає звіт про фінансові результати метою якого є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період.

У Податковому кодексі України, визначено, що витрати - це сума будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснених для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім зміни капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником).

У ході дослідження виявлено, що діюча система обліку витрат має низку проблем. Зокрема, відсутня достатня деталізація витрат за місцями їх виникнення та центрами відповідальності, що ускладнює контроль та аналіз ефективності діяльності окремих підрозділів. Також існують розбіжності між бухгалтерським і податковим обліком, значні труднощі з документообігом, що збільшує витрати часу та ресурсів. Крім того, низький рівень автоматизації облікових процесів знижує оперативність отримання інформації для управлінських рішень.

Таким чином, облік витрат в структурних підрозділах залізничного транспорту потребує удосконалення шляхом впровадження сучасних методів калькулювання, автоматизації та організації обліку за центрами відповідальності.

3 Аналіз витрат і формування напрямів підвищення ефективності їх обліку

3.1. Аналіз динаміки і структури витрат служби локомотивного господарства за видами діяльності

Витрати є одним із основних об'єктів управлінського обліку. Інформація про витрати займає центральне місце в системі управління як підприємства в цілому, так і кожного структурного підрозділу.

Класифікація витрат за видами діяльності дозволяє здійснити контроль і аналіз витрат за цільовий призначенням.

Для цього необхідно використовувати групування витрат за статтями калькуляції, яке залежить від методі планування, технології виробництва

Класифікація витрат за статтями калькуляції є інформаційною базою для складання фактичної і планової калькуляції собівартості окремих видів робіт та аналітичного обліку витрат на виробництво. Вона дає змогу здійснювати облік, контроль та аналіз затрат на виконання окремих видів робіт, структурних підрозділів і підприємства в цілому, забезпечує виявлення шляхів скорочення цих витрат.

До складу витрат за видами діяльності входять: собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт послуг), адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати.

Аналіз структури витрат дає можливість виявити значущість окремих види діяльності визначити основні шляхи скорочення невиробничих витрат на залізничному транспорті.

У таблиці 3.1 надано аналіз витрат служби локомотивного господарства за видами діяльності.

Із проведеного аналізу витрат за видами діяльності служби локомотивного господарства видно, що у звітному періоді відбулося суттєве їх зростання – на 1 257 241 тис. грн, що у відносному вираженні становить 19,06 %.

Таблиця 3.1 - Аналіз витрат за видами діяльності служби локомотивного господарства

Показник	Минулий рік, тис.грн	Звітний рік, тис.грн	Абсолютне відхилення (+ -), тис. грн.	Темп росту, %
1	2	3	4	5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт послуг)	6448551	7735659	1287108	119.96
Витрати на збут	520	540	20	103.85
Інші операційні витрати	120649	95737	-24912	79.35
Фінансові витрати	8291	8892	601	107.25
Інші витрати	16612	11036	-5576	66.43
Разом	6594623	7851864	1257241	119.06

Найбільший вплив на таку динаміку мало зростання собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), яке підвищилося на 1 287 108 тис. грн., що в відносному виразі складає 19,96 %. Додатковим чинником стало збільшення фінансових витрат на 601 тис. грн., що в відносному виразі складає на 7,25%. Таким чином, ключовим фактором підвищення загальних витрат виступає саме збільшення собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), що свідчить про необхідність пошуку шляхів оптимізації виробничих витрат та удосконалення системи управління ресурсами.

Аналіз структури витрат діяльності на підставі звіту про фінансові результати надано в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 - Аналіз структури витрат за видами діяльності служби локомотивного господарства

Показник	Минулий рік		Звітний рік		Абсолютне відхилення, (+ -)	
	тис.грн	питома вага, %	тис.грн	питома вага, %	тис.грн	питома вага, %
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт послуг)	6448551	97.79	7735659	98.52	1287108	0.73
Витрати на збут	520	0.01	540	0.01	20	--
Інші операційні витрати	120649	1.83	95737	1.22	-24912	-0.61
Фінансові витрати	8291	0.12	8892	0.11	601	-0.01
Інші витрати	16612	0.25	11036	0.14	-5576	-0.11
Разом	6594623	100,00	7851864	100,00	1257241	-

Із таблиці видно, що в структурі витрат служби локомотивного господарства найбільшу питому вагу як у звітному, так і в минулому році займає собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Вона зросла на 1 287 108 тис. грн і на кінець звітного року становить 98,52 % від загальної суми витрат. Натомість найменшу питому вагу займають витрати на збут, що пояснюється специфікою діяльності підприємства. Основним видом продукції залізничного транспорту є перевезення, яке не має матеріальної форми, тому на залізничному транспорті відсутня готова продукція, а отже, й потреба в витратах на збут. Вони виникають лише у випадку підсобно-допоміжної діяльності. Що стосується інших операційних, фінансових та інших витрат, то їх питома вага як у минулому, так і у звітному періодах залишається незначною і коливається в межах від 0,1% до 1,0%.

3.2 Аналіз динаміки і структури елементів операційних витрат

Класифікація витрат за економічними елементами дозволяє визначати й аналізувати структуру витрат на виробництві та реалізацію продукції (робіт, послуг). Іншими словами, групування витрат за економічними елементами дає нам інформацію про те, що саме й на яку суму витрачено в процесі виробництва й реалізації в цілому по підприємству.

Операційні витрати є основною складовою витрат служби локомотивного господарства. До складу операційних витрат входять: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати.

Аналіз елементів операційних витрат служби локомотивного господарства надано у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 - Аналіз операційних елементів служби локомотивного господарства

Показник	Минулий рік тис.грн.	Звітний рік тис.грн.	Абсолютне відхилення, (+ -) тис.грн.	Темп росту, %
1	2	3	4	5
Матеріальні затрати	4677231	5634001	956770	120.46
Витрати на оплату праці	1322063	1454974	132911	110.05
Відрахування на соціальні заходи	283729	313672	29943	110.55
Амортизація	395136	512310	117174	129.65
Інші операційні витрати	(108439)	(83021)	-25418	76.56
Разом	6569720	7831936	1262216	119.21

Як відмічалось вище, витрати зросли у порівнянні з минулим роком як в цілому, так і за всіма елементами, за винятком інших операційних витрат. За звітний період витрати служби локомотивного господарства склали 7831936 тис. грн., що на 19.21% більше у порівнянні з минулим роком. Основний вплив на збільшення витрат в абсолютному виразі визначили матеріальні витрати, які зросли на 956770 тис. грн., та витрати на оплату праці, які збільшилися на 132911 тис. грн.

Незважаючи на те, що інші операційні витрати зменшилися на 25418 тис. грн., вони не здійснили суттєвого впливу на загальне зростання витрат служби локомотивного господарства.

В таблиці 3.4 надано аналіз структури операційних витрат служби локомотивного господарства.

Таблиця 3.4 - Аналіз структури елементів операційних витрат служби локомотивного господарства

Показник	Минулий рік		Звітний рік		Абсолютне відхилення, (+ -)	
	тис.грн	питома вага, %	тис.грн	питома вага, %	тис.грн	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
Матеріальні затрати	4677231	71.19	5634001	71.94	956770	0,75
Витрати на оплату праці	1322063	20.12	1454974	18.58	132911	-1.54
Відрахування на соціальні заходи	283729	4.32	313672	4.00	29943	-0.32

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4	5	6	7
Амортизація	395136	6.01	512310	6.54	117174	0.53
Інші операційні витрати	(108439)	(1.64)	(83021)	(1.06)	-25418	-0.58
Разом	6569720	100,00	7831936	100,00	1262216	-

Із таблиці 3.4 можна зробити висновок, що найбільшу питому вагу в структурі операційних витрат служби локомотивного господарства займають матеріальні витрати, питома вага яких зросла на 0,75 % і становить 71,94 %. Водночас питома вага витрат на оплату праці у звітному періоді зменшилася на 1,54 % і склала 18,58 %. Найменшу частку, як у звітному, так і в попередньому році, займають відрахування та інші операційні витрати, при цьому їхня структура зазнала лише незначних змін.

Загалом зростання витрат у службі обумовлене підвищенням цін на матеріальні ресурси, зростанням заробітної плати за тарифними ставками, а також низкою інших чинників.

Структура операційних витрат служби локомотивного господарства за минулий і звітний періоди за елементами надана на рисунку 3.1.

Проведений аналіз витрат служби локомотивного господарства свідчить про наявність негативної тенденції - у звітному періоді, їх обсяг істотно зріс як у абсолютному, так і у відносному вимірі. Загальна сума витрат збільшилася на 19,21%, що вказує на суттєве підвищення собівартості перевезень та формує загрозу зниження рентабельності діяльності.

Найбільш вагомий вплив на динаміку витрат здійснили матеріальні затрати, які не лише зросли у грошовому вимірі, а й зберегли домінуюче місце у структурі витрат -71,94 %.

Це пояснюється зростанням цін на паливно-енергетичні ресурси, запасні частини та інші матеріальні елементи виробничого процесу. Така ситуація свідчить про високу ресурсомісткість діяльності та залежність від коливань ринку матеріалів, що значно підвищує ризики фінансової нестабільності підприємства.

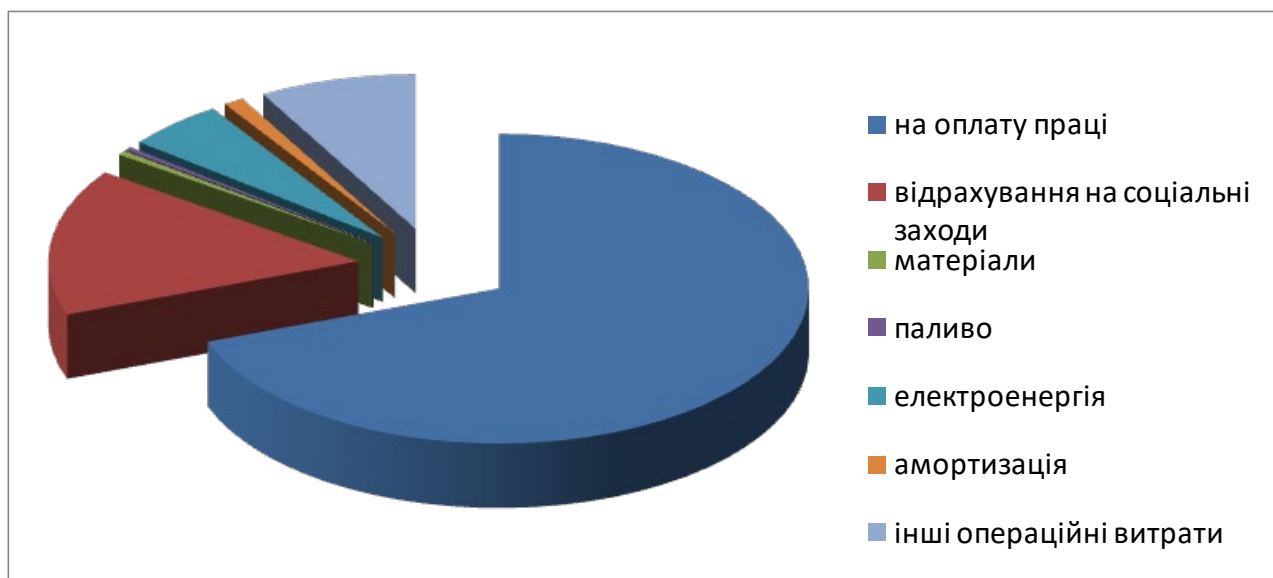

Рисунок 3.1 - Структура операційних витрат служби локомотивного господарства за минулий і звітний періоди за елементами

Структура витрат за видами діяльності служби локомотивного господарства зображена на рисунку 3.2.

Рисунок 3.2 - Структура витрат за видами діяльності служби локомотивного господарства

Другим суттєвим елементом є витрати на оплату праці, абсолютний розмір яких також збільшився, що пов'язано з підвищенням тарифних ставок та необхідністю дотримання соціальних гарантій. Проте їхня питома вага в загальній структурі дещо знизилася - до 18,58 %, оскільки темпи зростання матеріальних

витрат були значно вищими.

Водночас інші операційні витрати скоротилися, однак цей фактор не мав істотного впливу на загальну динаміку, адже їхня питома вага є найменшою. Витрати на збут також залишаються незначними, що пов'язано зі специфікою залізничного транспорту, де кінцева продукція не має матеріальної форми, а реалізація послуг здійснюється безпосередньо споживачу.

Таким чином, структура витрат свідчить про найбільш питому вагу матеріальних витрат та поступове зростання питомої частки витрат на оплату праці, що разом із зовнішніми ціновими факторами формує підвищене навантаження на фінансові результати.

Для покращення ситуації доцільним є впровадження системного підходу до управління витратами.

3.3 Напрями вдосконалення обліку витрат на залізничному транспорті

Ефективна система обліку витрат є запорукою стабільності та конкурентоспроможності залізничного транспорту. Аналіз діючої практики обліку витрат у АТ «Укрзалізниця» показав наявність низки проблем: недостатня деталізація витрат, розбіжності між бухгалтерським і податковим обліком, складний документообіг, низький рівень автоматизації. Це зумовлює необхідність вдосконалення облікової системи з урахуванням сучасних підходів до управління витратами.

Напрями вдосконалення обліку витрат на залізничному транспорті:

- 1 Удосконалення класифікації та калькулювання витрат;
- 2 Автоматизація та цифровізація обліку;
- 3 Облік за центрами відповідальності;
- 4 Гармонізація бухгалтерського і податкового обліку;
- 5 Розвиток управлінського обліку;

6 Використання аналітичних інструментів

1. Удосконалення класифікації та калькулювання витрат

Одним із ключових напрямів є формування більш детальної класифікації витрат за місцями їх виникнення, центрами відповідальності та видами перевезень (вантажні, пасажирські, приміські). Такий підхід дозволить підвищити прозорість використання ресурсів і забезпечить можливість контролю собівартості окремих послуг.

Доцільним є застосування сучасних методів калькулювання, зокрема методу Activity-Based Costing (ABC), що дозволяє розподіляти витрати за видами діяльності та точніше визначати собівартість послуг. Це особливо важливо для залізничного транспорту, де витрати на інфраструктуру та утримання рухомого складу займають значну частку в загальній структурі витрат.

2 Автоматизація та цифровізація обліку

Сучасний рівень розвитку інформаційних технологій зумовлює необхідність автоматизації процесів обліку витрат. Впровадження спеціалізованих програмних продуктів (наприклад, SAP, Oracle Financials, 1С:Підприємство) дозволить інтегрувати бухгалтерський, податковий та управлінський облік у єдину базу даних.

Особливу увагу слід приділити розвитку електронного документообігу, який мінімізує паперову роботу, знижує ймовірність помилок та пришвидшує обробку даних. Це значно підвищить оперативність отримання інформації для управлінських рішень.

3 Облік за центрами відповідальності

Важливим напрямом удосконалення є організація обліку за центрами відповідальності, що передбачає виділення окремих структурних підрозділів (депо, вагонні та локомотивні господарства, станції) як центрів витрат. У межах кожного центру призначаються відповідальні особи, які контролюють ефективність використання ресурсів. Такий підхід сприятиме посиленню контролю, підвищенню дисципліни та відповідальності персоналу, а також надасть можливість здійснювати більш точний аналіз собівартості послуг.

4 Узгодження бухгалтерського і податкового обліку

На практиці існують значні розбіжності між порядком формування витрат у бухгалтерському та податковому обліку. Це ускладнює ведення обліку та збільшує витрати часу й ресурсів. Вирішення проблеми полягає у створенні системи трансформаційних процедур, які забезпечать автоматичне узгодження даних бухгалтерського обліку з вимогами податкового законодавства. Важливим є також наближення облікової системи до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), що підвищить прозорість фінансової звітності та сприятиме залученню інвестицій у галузь.

5 Розвиток управлінського обліку

Поглиблення управлінського обліку дозволить більш ефективно використовувати інформацію про витрати для прийняття рішень. Доцільним є впровадження системи бюджетування та контролінгу, що дасть можливість здійснювати план-фактний аналіз витрат, виявляти відхилення та приймати коригувальні управлінські рішення. Внутрішня звітність повинна формуватися у розрізі маршрутів, поїздів та окремих підрозділів, що дозволить об'єктивно оцінювати ефективність їх діяльності.

6 Використання аналітичних інструментів

Удосконалення обліку витрат неможливе без впровадження аналітичних технологій. Використання систем Business Intelligence (BI) забезпечить побудову інтерактивних звітів, моніторинг динаміки витрат у реальному часі та прогнозування майбутніх потреб. Це дозволить підвищити якість управління фінансовими ресурсами та своєчасно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури.

Отже, вдосконалення обліку витрат на залізничному транспорті має відбуватися комплексно — через оптимізацію класифікації витрат, впровадження сучасних методів калькулювання, автоматизацію облікових процесів, організацію обліку за центрами відповідальності, гармонізацію з податковим обліком та розвиток управлінської аналітики. Реалізація зазначених заходів дозволить підвищити прозорість і достовірність облікової інформації, знизити необґрунтовані витрати та забезпечити ефективніше управління фінансово-

економічною діяльністю підприємств залізничного транспорту.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі проведено аналіз витрат служби локомотивного господарства. Витрати служби локомотивного господарства мають чітку тенденцію до зростання як у абсолютному, так і у відносному виразі. Найбільший вплив на їх збільшення здійснили матеріальні витрати та витрати на оплату праці, що пов'язано із зростанням цін на ресурси та підвищенням заробітної плати. Структура витрат свідчить про домінування матеріальних витрат, які формують основну частку у загальних витратах. Водночас, витрати на збут та інші операційні витрати залишаються незначними, що відповідає специфіці діяльності підприємства.

Отже, підрозділу необхідно зосередитися на пошуку внутрішніх резервів економії, насамперед у сфері раціонального використання матеріальних ресурсів та підвищення ефективності праці. Оптимізація структури витрат дозволить знизити собівартість послуг, що у перспективі сприятиме зміцненню фінансового стану та підвищенню конкурентоспроможності служби.

У третьому розділі сформульовано напрями вдосконалення обліку витрат на залізничному транспорті. Зокрема, обґрунтовано доцільність застосування сучасних методів калькулювання собівартості, серед яких особливе місце посідає метод Activity-Based Costing (ABC), що дозволяє точніше визначати витрати за видами діяльності. Запропоновано впровадження системи обліку витрат за центрами відповідальності та місцями виникнення витрат, що дає можливість підвищити контроль і прозорість використання ресурсів.

Окрему увагу приділено питанням автоматизації обліку. Зазначено, що впровадження сучасних програмних продуктів дозволить зменшити трудомісткість облікових процесів, скоротити помилки, підвищити якість та оперативність обробки інформації. Також розглянуто шляхи оптимізації податкового обліку витрат з урахуванням вимог чинного законодавства, що забезпечить зменшення податкових ризиків та підвищення фінансової стійкості

підприємств.

Таким чином, підсумком третього розділу є підтвердження необхідності комплексного підходу до вдосконалення системи обліку витрат на залізничному транспорті, що передбачає поєднання методичних, організаційних та технологічних рішень. Це створює умови для підвищення ефективності управління витратами, обґрунтованості тарифоутворення та конкурентоспроможності підприємств на ринку транспортних послуг.

Висновки

Кваліфікаційна робота магістра складається з вступу, трьох розділів та висновків.

В кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні, методичні та практичні аспекти організації обліку витрат структурного підрозділу залізничного транспорту, проведено аналіз фінансово-економічної діяльності структурного підрозділу та обґрунтовано напрями вдосконалення обліку і управління витратами.

У першому розділі кваліфікаційної роботи досліджено економічну сутність витрат, їх класифікацію та значення для формування собівартості перевезень. Показано, що ефективний облік витрат є ключовим інструментом управління підприємством, оскільки забезпечує достовірну інформацію для контролю за використанням ресурсів, оцінки ефективності діяльності та обґрунтування управлінських рішень.

Також здійснено оцінку фінансового стану структурного підрозділу, зокрема ліквідності, платоспроможності, ділової активності та рентабельності. Проведений аналіз фінансово-господарської діяльності служби локомотивного господарства показав, що підрозділ працює в умовах нестабільності та підвищених фінансових ризиків. З одного боку, спостерігається зростання обсягу активів, що свідчить про розширення виробничого потенціалу. Проте їх структура є не пропорційною - переважають необоротні активи, тоді як частка оборотних залишається обмеженою, що знижує гнучкість у використанні ресурсів. З іншого боку, джерела фінансування характеризуються високою залежністю від позикових коштів. Незважаючи на певне зростання власного капіталу, коефіцієнт автономії залишається нижчим від нормативного значення, а показники фінансової залежності та ризику підтверджують критичний рівень впливу зовнішніх кредиторів. Це негативно позначається на фінансовій стійкості та підвищує загрозу неплатоспроможності. Стан ліквідності також можна оцінити як

проблемний: у підприємства відсутні власні оборотні кошти, а значні обсяги дебіторської заборгованості та уповільнення фінансового циклу свідчать про заморожування ресурсів. Це зменшує можливості оперативного реагування на потреби господарської діяльності та ускладнює виконання зобов'язань. Ділова активність характеризується низькою швидкістю обертання оборотних коштів, що знижує ефективність використання капіталу. Структурний підрозділ є збитковим, а для досягнення беззбитковості йому необхідно суттєво збільшити дохід від реалізації послуг. Узагальнюючи, фінансовий стан підрозділу можна визначити як задовільний, але нестійкий. Філія зберігає можливість продовжувати діяльність, проте надмірна залежність від позикових коштів, низька ліквідність і збитковість формують ризик банкрутства.

Для покращення ситуації необхідно оптимізувати структуру витрат, прискорити оборотність оборотних активів, скоротити дебіторську заборгованість, впровадити сучасні методи управлінського обліку та застосовувати енергоощадні технології. Реалізація цих заходів дозволить підвищити рентабельність, зміцнити фінансову стійкість та забезпечити стабільний розвиток у майбутньому.

У другому розділі кваліфікаційної роботи досліджено організацію бухгалтерського обліку витрат служби локомотивного господарства, а також чинну законодавчу базу, що регламентує облік витрат в Україні, зокрема: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», Податковий кодекс України, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та міжнародні стандарти фінансової звітності.

Експлуатаційні витрати відображають у грошовій формі ресурси, використані для перевезення вантажів і пасажирів. Виробнича собівартість формується з основних груп: прямих матеріальних витрат, що безпосередньо відносяться до конкретного об'єкта, прямих витрат на оплату праці, інших прямих витрат; постійних загальновиробничих витрат, які не залежать від обсягів діяльності; та змінних загальновиробничих витрат, що змінюються пропорційно до обсягів перевезень.

Для узагальнення інформації про витрати застосовують рахунок 23 «Виробництво», де протягом року вони накопичуються, а наприкінці списуються на рахунок 9030 «Собівартість реалізованих послуг з перевезень».

Витрати, які не включені до собівартості, поділяють на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. Для узагальнення результатів діяльності складається звіт про фінансові результати. Згідно з Податковим кодексом України витрати визначаються як сукупність витрат, що здійснені в процесі господарської діяльності та призводять до зменшення економічних вигід підприємства.

Встановлено, що в структурному підрозділі залізничного транспорту ведеться облік витрат відповідно до вимог національних стандартів. Проте існують певні проблеми: надмірна складність документообігу, недостатня деталізація витрат за видами перевезень, відсутність ефективного обліку за центрами

У третьому розділі кваліфікаційної роботи визначено динаміку витрат структурного підрозділу за останні роки, виявлено тенденцію зростання витрат. Це потребує посилення контролю за витратами та пошуку нових методів їх оптимізації.

Витрати служби локомотивного господарства мають тенденцію до зростання, головним чином за рахунок матеріальних витрат та оплати праці, що зумовлено подорожчанням ресурсів і підвищенням заробітної плати. Найбільш питома вага матеріальних витрат у структурі витрат вимагає підвищення ефективності їх використання. Оптимізація витрат та пошук внутрішніх резервів дадуть змогу знизити собівартість послуг і покращити фінансовий стан підрозділу.

У роботі запропоновано низку заходів, спрямованих на підвищення ефективності обліку витрат, зокрема:

- удосконалення класифікації витрат та застосування методу калькулювання ABC;
- впровадження сучасних інформаційних систем обліку та електронного

документообігу;

- організація обліку за центрами відповідальності;
- узгодження бухгалтерського та податкового обліку, наближення до

вимог МСФЗ;

- розвиток системи управлінського обліку, бюджетування та контролінгу;
- використання аналітичних інструментів для прогнозування та контролю

витрат.

Реалізація запропонованих заходів дозволить:

- підвищити прозорість і достовірність облікової інформації;
- скоротити необґрунтовані витрати та підвищити ефективність

використання ресурсів;

- покращити якість управлінських рішень на всіх рівнях;
- сприяти підвищенню конкурентоспроможності підприємств

залізничного транспорту.

Отже, облік витрат на залізничному транспорті є не лише інструментом відображення господарських процесів, але й важливим засобом управління фінансово-економічною діяльністю. Вдосконалення системи обліку витрат сприятиме підвищенню ефективності діяльності АТ «Укрзалізниця», забезпечить її стабільність та розвиток у сучасних умовах й інтеграції України до європейського транспортного простору.

Результати дослідження підтверджують, що удосконалення обліку витрат на залізничному транспорті є необхідною умовою забезпечення ефективного функціонування галузі. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності управління, зростанню фінансової стійкості залізничного транспорту та зміцненню його позицій на ринку транспортних послуг.

Перелік використаних джерел

- 1 Бірюков Є. І., Гарафонова О. І., Худолей В. І. Управління витратами аграрного підприємства в умовах цифрових трансформацій. *Economic synergy*. 2023. Вип. 2 (8). С. 48-61.
- 2 Бурачек І. В., Іщук В. А. Еволюція концепцій управління витратами підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/63.pdf.
- 3 Дикань В. Л., Обруч Г. В. Особливості формування та впровадження системи реінжинірингу бізнес-процесів на підприємствах в умовах їх цифрової трансформації. Управління економічними системами та процесами в умовах глобалізаційних трансформацій: колективна монографія за ред. д.е.н., проф. Прохорової В.В. Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2020. С. 248-257.
- 4 Каличева Н. Є., Масан В. В., Сафронов О. Е. Хмарні технології як інструмент забезпечення конкурентного розвитку підприємств залізничного транспорту. *Підприємництво та інновації*. 2021. Вип. 20. С. 51-55.
- 5 Латишева О. В., Касьянюк С. В., Голубова І. В., Хаджийський Є. А. Витрати підприємства: можливості управління та оптимізації на основі функціонального моделювання та перепроєктування бізнес-процесів. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 2. С. 67-72.
- 6 Литовченко О. Ю. Управління витратами на підприємстві: теоретичний аспект. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 31. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/47.pdf
- 7 Македон В. В., Байлова О. О. Планування і організація впровадження цифрових технологій в діяльність промислових підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2023. Вип. 47. С. 16-26.
- 8 Марценюк Л. В. Розрахунок витрат та прибутку на утримання та обслуговування вузькоколіїної туристичної лінії. *Інвестиції: практика та досвід*.

2016. № 11. С. 41-49.

9 Михайленко О. В., Скоморохова С. Ю., Лесик Т. Г. Управління витратами і цінова політика підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. 2017. Вип. 27. Ч. 3. С. 116-120.

10 Міненкова О. В. Аналіз сучасних аналітичних методів управління діяльністю підприємства. Бізнес-Інформ. 2015. № 9. С. 415-420.

11 Нагорна І. В., Галкіна Ю. Ю. Шляхи оптимізації витрат підприємства на прикладі ПрАТ «Українська залізниця». Бізнес інформ. 2020. № 11. С. 282-287.

12 Топоркова О. А., Половинка Л. С. Витрати залізничного транспорту – управлінський аспект. Проблеми економіки транспорту. 2013. Вип. 6. С. 61-67.

13 How industrial companies can cut their indirect costs-fast. mckinsey.com : website. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/automotive-and-assembly/our-insights/how-industrial-companies-can-cut-their-indirect-costs-fast> (accessed 10.10.2023).

14 Податковий кодекс України [Текст]: офіційний текст: станом на 23.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. - N 13-14, N 15-16, N 17, ст.112.

15 Статут залізниць України [електронний ресурс]: [постанова Кабінету Міністрів України від 6 07. 1998 р. № 457]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/457-98-%D0%BF>

16 Бенько, М.М. Інформаційні системи і технології в обліку [Текст]: навчальний посібник для вузів / М.М. Бенько. – К.: КНТЕУ, 2006. – 362 с.

17 Білуха, М.Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит [Текст] / М.Т. Білуха. – К.: Українська академія оригінальних ідей, 2005. – 888 с.

18 Бондар І. Ю. Управління витратами виробництва та собівартістю продукції [Текст]:навч.посіб./за ред. І. Ю. Бондар, В. І. Пахомов. - К.: Київ. держ. торг.-екон. ун-т, 2007,-65с.

19 Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік. [Текст]:підруч./за ред. Ф. Ф. Бутинець, Т. В. Давидюк, К. М. Малюга, Л. В. Чижевська. - Ж.: ПП „Рута, 2002. - 480 с.

20 Голов С.Ф. Управлінський облік [Текст]: підруч./за ред. С. Ф. Голов.-К.: Либра, 2004.-704с.

21 Грещак М. Г. Управління витратами [Текст]: Навч. посіб./за ред. М. Г. Грещак, О. С. Коцюба. - К.: КНЕУ, 2002.

22 Давидович І. Є. Управління витратами [Текст]: навч. посіб./за ред. І. Є. Давидович. - К.: Центр учбової літератури, 2008.

23 Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник [Текст]: підруч./за ред. А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Львів: Видавництво Національного університету „Львівська політехніка”, 2005. – 714 с.

24 Методичні рекомендації з ведення бухгалтерського обліку в структурних підрозділах вагонного господарства № 191 – ЦЗ [Текст]. – К.: Укрзалізниця, 2007. – 306с.

25 Методичні рекомендації з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті [Текст]: затверджені наказом Мінтрансу від 05.02.2001 р. №65.

26 Мочерний С. В. Економічна теорія [Текст]: посібник/за ред. С. В. Мочерний. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 656 с. Номенклатура витрат по основній діяльності підприємств залізничного транспорту України [Текст]: Державна адміністрація залізничного транспорту України. - Київ, - 2009.

27 Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект [Текст]: підруч./за ред. В. М. Панасюк. - Тернопіль Астон, 2005. – 348 с.

28 Пасічник В. І. Управління економікою експлуатаційної роботи залізниці України [Текст]: навч. посіб./за ред. І. В. Пасічник. – К.: Основа, 2005. – 367с.

29 План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій залізничного транспорту України [Текст]: Затверджений наказом Укрзалізниці від 19.01.2000 р. № 17 – Ц.

30 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», затверджене Наказом Мінфіну від 18.10.99 р. № 242.

31 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене Наказом Мінфіну від 08.10.99 р. № 237.

32 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене Наказом Мінфіну від 29.11.99 р. № 290.

33 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене Наказом Мінфіну від 31.12.99 р. № 318.

34 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку П(С)БО 17 «Податок на прибуток», затверджене Наказом Мінфіну від 28.12.2000 р. № 353.

35 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати», затверджене Наказом Мінфіну від 28.04.2006 р. № 415.

36 Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 27. Окрема фінансова звітність від 30.06.2017 р.

37 Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1. Подання фінансової звітності від 30.06.2017р.

38 Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16. Основні засоби від 29.06.2017 р.

39 Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід» від 30.06.2017 р.

40 Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 23 (МСБО 23). Витрати на позики від 30.06.2017р .

41 Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 Нематеріальні активи від 30.06.2017 р.

42 Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Текст]:закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV зі змінами та доповненнями

43 Про залізничний транспорт [Текст]:закон України від 04.07.1994 р. № 237/96 – ВР.

44 Про перелік робіт (послуг), що належать до основної діяльності залізничного транспорту та порядок розподілу доходних надходжень від основної діяльності залізничного транспорту [Текст]:постанова кабінету міністрів України від 16.02.1998 р. № 173.

АКТ

перевірки кваліфікаційної роботи магістра на наявність ознак академічного плагіату.

Відповідно до даних сервісу Strikeplagiarism кваліфікаційна робота

" Особливості обліку витрат та їх аналіз з формуванням напрямів удосконалення обліку (на прикладі структурного підрозділу залізниці)", автора: Суміної (Шевченко) Катерини Олексіївни містить 24,63 % обсяг знайдених подібностей. Ознаки академічного плагіату – відсутні.

Перевірку виконала доцент кафедри Фінанси, облік і аудит Вікторія Орлова

20.12.2025 р.